

ΒΑΝΔΑΛΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ — Η Παναγιά του Βίκου —

Και άλλες φορές ασχοληθήκαμε με τις καταστροφές που κάνουν οι Αλβανοί λαθρομετανάστες που περνούν από το Ζαγόρι. Αλλά τελευταία το κακό παράγινε. Δείγμα του μεγέθους των καταστροφών, είναι οι βανδαλισμοί που έγιναν στο μοναστήρι της Παναγιάς του Βίκου (Βιτσικό). Στη συνέχεια δημοσιεύουμε σχετικό κείμενο του κ. Κώστα Ζήση και παρακαλούμε τους αναγνώστες και κάθε Ζαγορίσιο να ανταποκριθούν στην έκκλησή του για αποκατάσταση των ζημιών.

Η Σ.Ε.

Δίπλα στις πηγές του Βοΐδομάτη, στο υποβλητικότερο και βαθύτερο σημείο της φημισμένης χαράδρας του Βίκου βρίσκεται το γραφικό εξωκλήσι της Παναγίας, αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου.

Όμως εκεί ακριβώς τα δύσβατα μονοπάτια της χαράδρας διασταυρώνονται και οδηγούν, καθημερινά τα δύο τελευταία χρόνια, τα βήματα αμέτρητων Αλβανών. Κινούμενοι έτσι μακρινά από τα ανεπιθύμητα βλέμματα στρατιωτών και αστυνομικών, κάτω από δύσκολες και ασυνήθιστες για μας συνθήκες, βρίσκουν καταφύγιο για τη νύχτα στο έρημο εκκλησάκι. Υπάρχουν εκεί δύο κελιά —το ένα με τζάκι— και τριγύρω του σε απόσταση αναπνοής τεράστιες κυριολεκτικά ποσότητες από ξερά ξύλα.

Παρ' όλα αυτά, κάποιοι από τους Αλβανούς —κατευθείαν απόγονοι του βάρβαρου Ιλλυριού που έκαψε την ιερά δρυ της Δωδώνης— διέρρηξαν την πόρτα του ναού και έκαψαν εκτός απ' αυτήν, δώδεκα εικόνες, αναλόγια και κιβώτια, ιερά άμφια, το μεγαλύτερο μέρος του θαυμάσιου τέχνης ξυλόγλυπτου τέμπλου και ολόκληρο το ξύλινο ταβάνι του διπλανού κελλιού. Εκτός αυτών, αφαίρεσαν και πλάκες από την πέτρινη στέγη του κτιρίου, επιτρέποντας στην βροχή και στο χιόνι να σαπίσουν τα ξύλινα υποβαστάγματά της και τέλος καμιά εικοσαριά χρησιμοποιώντας τα κάρβουνα, γέμισαν τους τοίχους με τα ονοματεπώνυμα και τις γενεές τους. Στο ίδιο διάστημα από τον περασμένο Οκτώβριο μέχρι σή-

μερα, κάποιοι όμοιοι τους διέρρηξαν επτά φορές το σιδερόφρακτο καταφύγιο του Ορειβατικού Συλλόγου Πατίγκου και τέλεσαν αμέτρητους βανδαλισμούς και κλοπές.

Ότι παραδείγματος χάριν, ανάμεσά τους υπάρχουν και οι ευαίσθητοι εκείνοι άνθρωποι που γεμίζουν έρημα εικονίσματα με Αλβανικά λέκ, αλλά και οι αρκετοί εκείνοι

αφού έτσι και για τους Αλβανούς «όλοι οι Έλληνες ίδιοι είναι»! Επιτρέφουμε όμως στο εκκλησάκι, που εκτός από τις λεηλασίες, τον περασμένο Νοέμβριο εμβολίστηκε από τεράστιο βράχο που κατέπεσε από τα ύψη της χαράδρας και κατέστρεψε επιφάνεια των τοιχογραφιών του ναού με το άνοιγμα που δημιουργήσε κατά το σφηνισμό του. Η έλλειψη πόρτας, οι ζημιές στους τοίχους και τη στέγη και οι καταστροφές είναι βέβαιο πως σύντομα θα το μετατρέψουν σε ερείπιο, αν δεν υπάρξει κινητοποίηση.

Οι πόροι της Εκκλησιαστικής Επιτροπής της Ενορίας Βίκου, όπου ανήκει είναι σχεδόν ανύπαρκτοι.

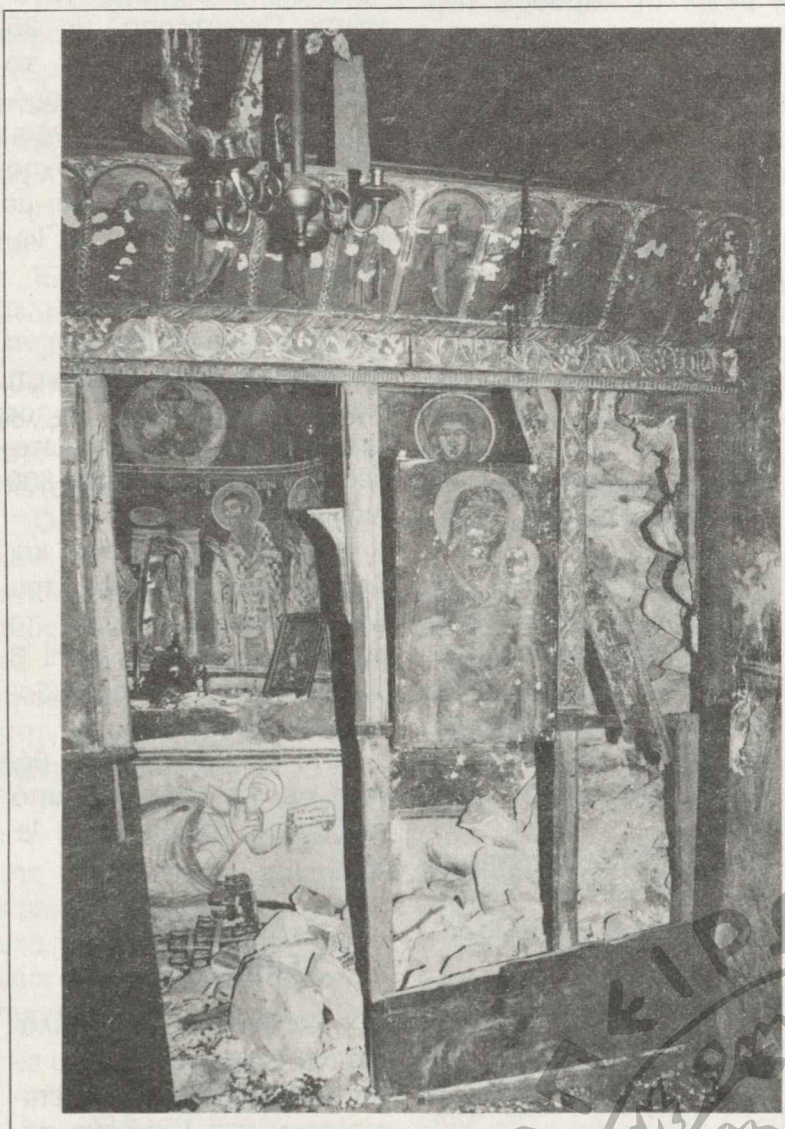
Είναι απόλυτα αναγκαία η άμεση θωράκιση του ναού κατ' αρχήν και στη συνέχεια η διάσωση και αποκατάστασή του ύστερα από σύνταξη μελέτης, όπως άλλωστε προβλέπουν οι αρμόδιες αρχές.

Η θέση του στο βάθος της χαράδρας με μοναδικό τρόπο προσέγγισής του το κατηφορικό μονοπάτι από το κοντινό χωριό Βίκος, δημιουργεί πρόσθετες δυσκολίες και επιβαρύνσεις.

Αποτελεί, πέρα από την αξία του ως λατρευτικού χώρου και μνημείου, πόλο έλξης πολυάριθμων επισκεπτών του Εθνικού Δρυμού Βίκου-Αώου, μαζί με τις πηγές του Βοΐδομάτη και την χαράδρα, κατά τους θερινούς κυρίως μήνες. Οι πενήντα περίπου κάτοικοι του χωριού —κτηνοτρόφοι και συνταξιούχοι του Ο.Γ.Α. στο σύνολό τους— μέσα από τους φορείς του Εκπολιτιστικού Συλλόγου τους «Αδελφότης Βίκου Ζαγορίου» και της Εκκλησιαστικής Επιτροπής του χωριού, ζητούν την οικονομική συνεισφορά των απανταχού συγχωριανών τους, των φίλων της περιοχής τους και τέλος του κάθε βοήθησκόμενου και ευαίσθητου ανθρώπου που έχει την οποιαδήποτε δυνατότητα συνδρομής.

Για τον σκοπό αυτό, μπορεί όποιος επιθυμεί να καταθέσει στον υπ' αριθμ. 261/480018-40 λογαριασμό της Εθνικής Τράπεζας που έχει ανοιχθεί στο όνομα του Συλλόγου «Αδελφότης Βίκου (Βητσικού) Ζαγορίου».

ΚΩΣΤΑΣ ΖΗΣΗΣ



Έτσι, το μεράκι των ορειβατών του Πατίγκου που επί δεκαετίες φροντίζουν και μεριμνούν γι' αυτό, δοκιμάζεται συχνά με τις επιδρομές αυτές που δεν φαίνεται να παίρνουν τέλος και ούτε να αντιμετωπίζονται. Είναι σίγουρα από τα πιο αποκαρδιωτικά πράγματα στον κόσμο, να συναντάς πέρα από ζημιές και απώλειες, ανθρώπινες ακαθαρσίες στο μέσο του δωματίου. Θα ήταν όμως άδικο και ρατσιστικό αν δεν αναφέραμε και την άλλη πλευρά της πραγματικότητας.

Αθώοι που πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης και βίας «καπάσων» και ρατσιστών δικών μας. Οι τελευταίοι, αναμφίβολα ανήκουν στην ίδια, αν μη τι άλλο, κατηγορία με την μειονότητα των βαρβάρων ανάμεσα στους Αλβανούς, και είναι αυτοί που προκαλούν και τρέφουν την εκδικητικότητα και το μίσος, κάθε άλλο παρά τιμούν τον λαό μας, και με την στάση τους μετατρέπουν συχνά σε θύματα αυτής της εκδικητικότητας, άλλους ανυποψίαστους συνανθρώπους τους,

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ (1912-13)

ΑΧΙΛΛΕΑ ΛΕΝΗ

— Με τη συμπλήρωση 80 χρόνων από την απελευθέρωση των Ιωαννίνων και γενικά της Ηπείρου, θεωρήσα σκόπιμο ν' αναφερθώ περιληπτικά στα γεγονότα που έλαβαν χώρα λίγο χρονικό διάστημα πριν τις 21 Φεβρουαρίου 1913, ημέρα της απελευθερώσεως των Ιωαννίνων, του Ζαγορίου και της υπόλοιπης Ηπείρου.

Περιγράφονται οι σκληρές δοκιμασίες, που είχε υποστεί το Ζαγόρι όσο διαρκούσε η πολιορκία στο Μπιζάνι, όπως ακριβώς μου τα αφηγήθηκε ο Ιωάννης Τόσκας από το Καβαλλάρι το 1971.

— Όταν γίνονταν ο πόλεμος του 1912, η ασφάλεια του Ζαγορίου ήταν στα χέρια διαφόρων βαθμοφόρων της Τουρκικής Χωροφυλακής. Ένας απ' αυτούς ήταν ο Μουχτάρ με έδρα το Γρεβενήτι.

Μόλις άρχισαν οι εχθροπραξίες, όλοι οι Τούρκοι εκτός του Μουχτάρ, ειδοποιήθηκαν να επιστρέψουν με τους άνδρες τους στα Ιωάννινα.

Τότε το Ζαγόρι από το Σεπτέμβριο ως το Δεκέμβριο του 1912 δοκίμαζε την τρομερή αγωνία, περιμένοντας την ημέρα της απελευθερώσεως και τα συναισθήματα του αιωνίου φόβου που τον προκαλούσε η κρίσιμη κατάσταση. Τέλος η μεγάλη σκληρότητα των ανδρών του Μουχτάρ. Παραθέτω με τη σειρά τα διαδραματισθέντα γεγονότα περιληπτικά κατά χρονολογία.

Α. Λ

«ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΟΥ»

— Περνούσαν οι μέρες και οι εβδομάδες όταν στις 12/25 Οκτωβρίου 1912 ένα

πολεμικό γεγονός άνοιξε νέες σελίδες στο τραγικό Ζαγόρι. Ο οπλαρχηγός «ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΟΣ», αρχηγός 60 ανδρών, εισέρχεται στο Φλαμπουράρι και υψώνει την Ελληνική σημαία.

Οι κάτοικοι καταλαμβάνονται από μεγάλο ενθουσιασμό.

Οι ζητωκραυγές αντήχησαν μέχρι τη Χαράδρα του Βίκου. Τούτο το έμαθε ο Μουχτάρ και φοβούμενος επίθεση απ' το σώμα του Καραγιώργου οχυρώθηκε μέσα στο Παρθεναγωγείο Γρεβενήτιου.

Οι κάτοικοι φοβισμένοι περίμεναν την εξέλιξη των γεγονότων επειδή δεν ήταν βέβαιο αν θα ελευθερώνονταν ή θα έπεφταν από τις σφαίρες των εχθρών.

«ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟΥ»

— Ο Καραγιώργος με τους άνδρες του εγκατέλειψε την αρχική ιδέα της επιθέσεως κατά του Μουχτάρ και βάδισε για το Τσεπέλοβο περνώντας απ' το Τσερνέσι, Μακρίνο, Γυφτόκαμπο και Σκαμνέλι.

Στο Τσεπέλοβο υπήρχε δύναμη 45 Τούρκων, Χωροφυλάκων μαζί με το Μουδούρη.

Μεταξύ Τούρκων και Καραγιώργου γίνεται φοβερή μάχη που κρατάει 3 μέρες. Την τρίτη μέρα φονεύεται ο Αθανάσιος Κέντρος, ο οποίος αποπειράθηκε ν' ανατινάξει με χειροβομβίδα το Διοικητήριο απ' όπου αμύνονταν οι Τούρκοι Χωροφύλακες. Ενώ διαρκούσε η συμπλοκή, οι Τούρκοι προτείνουν όρους συμφωνίας για να φύγουν ένοπλοι για Ιωάννινα. Σ' αυτό συμφωνεί ο Καραγιώργος. Έτσι στο Τσεπέλοβο υψώνεται η Σημαία της Ελευθερίας.

Η είδηση διαδόθηκε σ' όλο το Ζαγόρι (μετά από την είδηση του Φλαμπουραρίου) και ενθουσίασε τους κατοίκους της πολύπαθης αυτής επαρχίας.

«ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΣΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΖΑΓΟΡΙ»

— Στις 10/23 Οκτωβρίου 1912, ο οπλαρχηγός Παναγιώτης Περιστέρης, με 25 άνδρες προσβάλλει το Τουρκικό φυλάκιο «Φεζαμάτη» κοντά στο Βοτονόσι. Τραυματίζεται ο σταθμάρχης Χουανής και αποσύρεται με τους άνδρες του για τα Ιωάννινα.

Στις 14/27 Οκτωβρίου, ο Μουχτάρ παίρνει διαταγή να αναχωρήσει από Γρεβενήτι για Ιωάννινα. Όταν έφθασε στο Καμπέρ Αγά (Μηλιωτάδες), συνάντησε δύναμη 800 Λιάπηδων.

Ενώνεται μ' αυτούς και βαδίζει προς τα χωριά του Ανατολικού Ζαγορίου τα οποία και λεηλατούν επί 3 μέρες και τέλος παραδίδονται στη φωτιά.

Τότε βρήκαν ηρωικό θάνατο και 12 πρόκριτοι από τη Γότιστα καθώς και 2 Ιερείς.

«ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟΥ»

— Οι Τούρκοι χωροφύλακες του Τσεπέλοβου, που είχαν υποσχεθεί ότι θα επιστρέψουν στα Ιωάννινα παραμένον στην Δοβρά απ' όπου ζήτησαν ενισχύσεις από Ιωάννινα. Και να!

Στις 27 Οκτωβρίου/8 Νοεμβρίου 1912, φθάνει ο αξιωματικός της Χωροφυλακής Σαδίκ με 800 Τουρκαλβανούς και αφού παρέλαβε και τη δύναμη των ανδρών της Δοβράς, προχωρεί προς το Τσεπέλοβο. Έξω από το χωριό γίνεται φονική μάχη. Η

αντίσταση του σώματος του Καραγιώργου κάμπτεται και στο τέλος το τμήμα του διαλύεται. Ο Σαδίκ ξαναπαίρνοντας το Τσεπέλοβο και αφού αποκατέστησε την τηλεγραφική επικοινωνία με τα Ιωάννινα, που είχε διακοπεί, έστειλε διαταγή προς όλες τις κοινότητες ζητώντας να παρουσιασθούν μπροστά του όλοι οι πρόκριτοι, οι Ιερείς και οι δάσκαλοι.

«ΜΙΑ ΑΠΟΤΥΧΙΑ»

— Στις 29 Οκτωβρίου/10 Νοεμβρίου 1912, ο οπλαρχηγός Γεώργιος Τσουκαντάνας απ' το περιβόλι προστατεύοντας με τους άνδρες του την περιφέρεια Λαϊστας και Βωβούσας, μόλις πληροφορήθηκε την υποχώρηση του Καραγιώργου και την ανακατάληψη του Τσεπέλοβου παίρνει την απόφαση να βαδίσει κατά του Σαδίκ.

Στο δρόμο συναντάει τους άνδρες του Καραγιώργου και η δύναμη φθάνει στους 120 άνδρες.

Βαδίζοντας η δύναμη αυτή για το Τσεπέλοβο, συμπίεκεται με το Μαχμούτ που οδηγεί 70-80 άνδρες ενώ μετέβαινε στο Σκαμνέλι, έγινε κοντά σε κάποια γέφυρα, όταν ακούσθηκαν οι πυροβολισμοί από το Τσεπέλοβο, έσπευσε εναντίον τους η Τουρκική δύναμη του Τσεπέλοβου και έτσι οι αντίπαλοι αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν αφήνοντας στο πεδίο της μάχης ένα νεκρό από τη Λαϊστα.

«ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΣΚΑΜΝΕΛΙΟΥ»

— Μετά τη μάχη αυτή οι Τουρκικές δυνάμεις εισέρχονται στο Σκαμνέλι και επιδίδονται στο συνηθισμένο έργο τους, κατά των κατοίκων

της ωραίας αυτής κωμοπόλεως, που ανεχώρησαν έγκαιρα για την Κοζάνη όπου για πολλές μέρες παραμένουν νηστικοί και εκτεθειμένοι στο κρύο του χειμώνα.

«ΧΑΡΜΟΣΥΝΗ ΕΙΔΗΣΗ»

— Όταν η θλίψη και η πικρία για το ατύχημα του Τσεπέλοβου καταταρυνούσαν τις ψυχές όλων των Ζαγορισίων, έφθασε αστραπιαία η είδηση ότι το Μέτσοβο καταλήφθηκε απ' τους Έλληνες.

«ΜΑΧΗ ΣΤΟ ΛΙΑΣΚΟΒΕΤΣΙ»

— Στις 3/16 Νοεμβρίου 1912, ο ανθυπολοχαγός του Τουρκικού πυροβολικού Τραγιάν, με 250 άνδρες φθάνει δια Καλωτάς εις Φραγκάδες, όπου σκορπίζει τον τρόμο. Οι κάτοικοι του χωριού καταφεύγουν νύχτα στο Λιασκοβέτσι, όπου κι εκεί μεταφέρουν τον πανικό.

Φραγκαδιώτες και Λιασκοβεταίοι τρομαγμένοι, εγκαταλείποντας τα πάντα ανεχώρησαν από τον Άγιο Χαράλαμπο για τη Δόλιανη, όπου τους φιλοξένησαν και τους περιποιήθηκαν.

Στο μεταξύ η δοκιμασία των Φραγκάδων γίνεται γνωστή στο Γρεβενήτι όπου παρέμειναν οι οπλαρχηγοί: Νώντας - Βασίλης Ξυγούρας και Θεμ. Τσαμαλούκας, οι οποίοι παίρνουν την απόφαση να χτυπήσουν στις Φραγκάδες τις τουρκικές δυνάμεις.

— Τη νύχτα στις 5/18 Νοεμβρίου ανεχώρησαν από Γρεβενήτι και το πρωί στις 6/19 Νοεμβρίου πιάνουν επίκαιρες θέσεις στο Λιασκοβέτσι.

Εκεί δέχονται τις επιθέσεις των Τούρκων από διάφορα σημεία. Γίνεται μάχη για 5-6 ώρες.

Ενώ επρόκειτο να καμφθεί η τουρκική αντίσταση, ξαφνικά φθάνει δύναμη 250 ανδρών με το Μουχτάρ.

Τους εμποδίζουν όμως ο

Καραγιώργος και οι Τζουμλιώτες και έτσι δίνεται καιρός στους μαχόμενους Έλληνες στο Λιασκοβέτσι να υποχωρήσουν κανονικά, έχοντας μόνο 2 τραυματίες.

Μετά την υποχώρηση αυτή, οι Τούρκοι μπήκαν στο Λιασκοβέτσι και το παρέδωκαν στις φλόγες.

Την ίδια τύχη είχε και η Δόλιανη.

«ΜΑΧΗ ΣΤΟ ΦΛΑΜΠΟΥΡΑΡΙ»

— Από τη Δόλιανη οι Τούρκοι διευθύνονται προς Δραγάρι και Μακρίνο στις 8/21 Νοεμβρίου 1912.

Στο δρόμο συμπλέκονται πέρα από το ποτάμι με τα τμήματα Καραγιώργου-Περιστέρη, που υπεράσπιζαν τα χωριά Τσερνέσι-Φλαμπουράρι.

Η μάχη υπήρξε αμφίρροπη.

Έλαβαν μέρος σ' αυτή και άνδρες από Γρεβενήτι.

Ενώ διαρκούσε η μάχη, εμφανίσθηκε στο «Ντοβόνι» δύναμη Τουρκικού στρατού από Ιωάννινα βαδίζοντας για Μέτσοβο με 250 άνδρες.

Οι Έλληνες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τον αγώνα και παίρνοντας μαζί τους και τις οικογένειες από τα χωριά: Τσερνέσι-Φλαμπουράρι, καταφεύγουν στην «Τσουκαρόσσα», όπου διανυκτέρευσαν.

Την άλλη μέρα έφθασαν στο Μέτσοβο. Η τροπή αυτής της μάχης επέτρεψε στους Τούρκους να μπει στα χωριά Μακρίνο - Τσερνέσι - Φλαμπουράρι και να τα πυρπολήσουν.

«ΜΑΧΗ ΜΕΤΣΟΒΟΥ»

— Στις 9/22 Νοεμβρίου 1912, ισχυρή τουρκική δύναμη, που είχε συγκεντρωθεί στο Φλαμπουράρι, προχωρεί προς Μέτσοβο από τα «Πέντε Αλώνια».

Στις 10/23 τρέχοντας έγινε μάχη κοντά στον Αϊ-Λια Μετσόβου, η οποία απέβηκε για λογαριασμό των Ελλήνων.

Μετά την αποτυχία αυτή, οι Τούρκοι επέστρεψαν στα Ιωάννινα, άλλοι από το Ζαγόρι και άλλοι από την Καμπέραγα, ερημώνοντας τα πάντα στο πέρασμά τους.

«Ο ΠΕΡΙΦΗΜΟΣ ΜΠΕΚΗΡ»

— Την καταστροφή των χωριών του Ζαγορίου συμπληρώνει ο περίφημος Μπεκήρ.

Οδηγώντας δύναμη από 1200 άνδρες, πυροβόλα και μεταγωγικά κατέβηκε απ' την Κόνιτσα.

Πέρασε από τα χωριά Σουδενά - Βίτσα - Δοβρά - Μπούλτσι - Ζωνδήλα - Μανασσή - Καλωτά - Καμνιά και έστησε το στρατηγείο του στο Καβαλλάρι, απ' όπου ξεκινώντας λεηλατούσε τα περικόρια.

Εγινε ο φόβος και ο τρόπος των κατοίκων του Ανατολικού - Κεντρικού και Δυτικού Ζαγορίου μέχρι την απελευθέρωση.

Αφού απεχώρησαν από το Γρεβενήτι τα εθελοντικά σώματα των Ελλήνων, ο Μπεκήρ ήταν ο κυρίαρχος της καταστάσεως στο Ανατολικό Ζαγόρι.

Τότε διεσκόρπισε το στρατό του στα χωριά Γρεβενήτι - Τρίστενο - Δόλιανη - Λιάπη - Πέτρα και Δεμάτι. Εγκατέστησε το στρατηγείο του στο Τρίστενο και προετοιμάζονταν να επιτεθεί κατά του Μετσόβου. Η είδηση αυτή έγινε γνωστή στους Έλληνες από κάποιο πρόσφυγα.

— Ο Διοικητής και ελευθερωτής του Μετσόβου αντισυνταγματάρχης Μήτσας μαζί με το Ρώμα στις 22 Δεβρίου 1912 / 4 Ιανουαρίου 1913 κατόρθωσε σχέδιο για αντιμετώπιση και άμυνα.

Το πρωί στις 23 Δεκεμβρίου / 5 Ιανουαρίου προχώρησε απ' τα πέντε Αλώνια στο Γρεβενήτι ο Ρώμας.

Ο Μήτσας απ' την Πλάκα ανεχώρησε προς το Τρίστενο.

Τρίτο τμήμα με δύναμη από πεζοναύτες προχωρεί από τη Χρυσοβίτσα προς την Πέτρα Λιάπη - Δεμάτι.

Ενώ η τελευταία (τρίτη) δύναμη μπλέκεται σε αγώνα με τους άνδρες του Μπεκήρ πάνω από τα υψώματα Λιάπης - Δεματίου και τρέπεται σε φυγή, ο Ρώμας διώχνει τον εχθρό απ' το Γρεβενήτι και το απελευθερώνει. Ο Μήτσας συναντώντας χιονοθύελλα, έφθασε αργά πάνω από το Δεμάτι και έστησε τα πυροβόλα του στη θέση «πόλεσι». Έβαλλε στον εχθρό, που έτρεξε να οχυρωθεί στο παρακλήσι «ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ». Γίνεται μάχη που κράτησε 24 ώρες, χωρίς ο εχθρός να καμφθεί. Την άλλη μέρα 24 Δεκεμβρίου επιτίθεται εναντίον του Ρώμα και των ανδρών του στο Γρεβενήτι.

«ΦΟΝΟΣ ΤΟΥ ΤΡΑΓΙΑΝ»

— Μετά τα γεγονότα στο Γρεβενήτι και Τρίστενο, ο αξιωματικός Τραγιάν, αρχηγός εχθρικής δυνάμεως κατέλαβε πάλι τη Δόλιανη όπου έμεινε τρεις μέρες και μετά έσπευσε να ενωθεί με το Μπεκήρ. Στο δρόμο όμως συγκρούεται κοντά στη γέφυρα «Κούρτιας» σε αγώνα με το τμήμα Καραγιώργου απ' το οποίο και φονεύεται το μεσημέρι στις 28 Δεκεμβρίου 1912/10 Ιανουαρίου 1913. Στη μάχη αυτή φονεύεται και ο Βασιλάκης, αδελφός του δολοφόνου του αξεχάστου Μητροπολίτη Κορυτσάς Αιμιλιανού. Το φόνό τους τον πληρώσαν ακριβά οι υπόλοιποι κάτοικοι στα χωριά του Ανατολικού Ζαγορίου, τους οποίους ο Μπεκήρ εκδίκηθηκε σκληρά, γιατί απέδωκε σ' αυτούς την ενέδρα που στήθηκε απ' τον Καραγιώργο για τον Τραγιάν.

Η εκδίκηση αυτή αποτελεί τον επίλογο της τραγωδίας του Ζαγορίου, γιατί μετά 2 μήνες, ο ήλιος της λευτεριάς ανέβηκε πάνω στην Πίνδο και φώτισε τους σκληρά δοκιμασμένους Ζαγορισίους.

Κουκούλι, Φεβρουάριος 1993

ΑΧ. Κ. ΛΕΝΗΣ

ΕΛΑΤΗ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

του ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ ΞΥΝΟΥ

Τιμώντας τη μνήμη του αιώνιου-στου Αγησίλαου Ξυνού, ενός καταξιωμένου δασκάλου από την παλιά φρουρά των Ζαγορίσιων δασκάλων, τακτικού συνδρομητή και συνεργάτη του περιοδικού μας, δημοσιεύουμε σήμερα μια εργασία του —την τελευταία που έστειλε προ του θανάτου του για δημοσίευση στο «Ζ» μας— η οποία αναφέρεται στην ιστορία του χωριού του Ελάτη, που παθολογικά αγαπούσε.

Πρόκειται ακριβώς για την ομιλία του, που εκφώνησε στην πολιτιστική εκδήλωση του Εξαρχίστικου-Φυσιολατρικού Συλλόγου Ελατινών τον περασμένο χρόνο.

Παραλείποντας την εισαγωγή από το σχετικό κείμενο, δημοσιεύουμε τα όσα αναφέρονται στην ιστορία της Ελάτης.

Η Σ.Ε.

«Οι πρόγονοί μας αποφεύγοντας τα φθονερά μάτια του Τούρκου δυνάστη, μετρούσα από πολλούς αιώνες, κατέφυγαν στον τόπο αυτό, γιατί βρήκαν σ' αυτόν τον τόπο, κάτι καλύτερο από εκείνο που είχαν και ριζώναν εδώ.

Για να δούμε όμως και να πληροφορηθούμε πως ξεκίνησε η ζωή του χωριού μας, πρέπει να κάνουμε μια μακρά αναδρομή στο παρελθόν, να ερευνήσουμε ότι είναι δυνατόν μέσα στο διάβα των περασμένων αιώνων. Δυστυχώς όμως μεγάλο και βαθύ σκοτάδι επικρατεί για την ίδρυση του χωριού μας. Ιστορικά ντοκουμέντα δεν υπάρχουν. Και όλα υπάρχουν αλληλοσυγκρουούνται και ως εκ τούτου, δεν βγαίνει κανένα θετικό αποτέλεσμα. Κατά συνέπεια θα παραμείνει σε μας να κρίνουμε τα υπάρχοντα ντοκουμέντα με την υπάρχουσα παράδοση και την οποία είμαστε υποχρεωμένοι να παραδεχθούμε εν μέρει.

Όταν εμφανίστηκαν οι Τούρκοι το 1440-50 στην περιοχή του Ζαγορίου, δεν υπήρχε στο προσκήνιο χωριό με το όνομα «Μπούλτση», ενώ αντίθετα υπήρχαν γύρω από το χωριό μας τα χωριά «Πετούρνα», «Ριζό», «Ζάροβο» και «Πετρίτσια». Μάλιστα το Ζάροβο αναφέρεται ότι απέστειλε 18 άνδρες του, ως βοηθήκους, δηλαδή υπηρέτες του αυτοκρατορικού στρατού.

Και όταν διαλύθηκαν τα χωριά αυτά από έλλειψη επαρκούς νερού, η Πετούρνα το 1580, το Ζάροβο το 1698, ο ιστορικός Ιωάννης Λαμπρίδης αναφέρει ότι πολλοί κάτοικοι από τα χωριά αυτά, κατέφυγαν στο «Σωποτάσι» σημερινό Δίλοφο στο «Καπέσοβο» και τη «Ζωντήλα» σημερινό Δίκορφο, καθόλου δεν αναφέρει για τη «Μπούλτση» αν και αυτή ήταν πλησιέστερα προς τα άλλα.

Είναι όμως εξακριβωμένο από τη σημερινή κατάσταση, στη μεγάλη κτηματική περιοχή των χωριών αυτών ανήκει στη «Μπούλτση» - Ελάτη.

Εδώ ευρίσκεται το μεγάλο σφάλμα των ιστορικών, που συνέγραψαν αυτές τις ανακρίβειες από μακριά, χωρίς τα πραγματικά γεγονότα.

Ο μακαρίτης αδελφός μου Γιάννης Ξυνός, ο οποίος εμελέτησε πολλά ιστορικά συγγράμματα και διερεύνησε τα πάντα, κατέληξε και αυτός στο συμπέρασμα ότι, είναι άγνωστος ο χρόνος της εγκατάστασης των Μπουλτσάτων στο σημερινό τόπο.

Επειδή κανένας, μα κανένας ιστορικός δεν μας δίνει μια ακριβή φωτιά για την ίδρυση του χωριού μας, γι' αυτό είμαστε υποχρεωμένοι να στηριχθούμε στην παράδοση και το μύθο, που λέγει ότι κάποιος μεγάλος κτηματίας και τσέλιγκας, που λεγόταν «Μπούλτσος» και ζούσε για ασφάλεια του μέσα στο Κάστρο των Γιαννίνων, πήρε τις πολλές οικογένειες των τσομπαναρίων, που ζούσαν και ξεχειμάζαν στις περιοχές των σημερινών χωριών «Πετσίλας» και «Γκαβριάς» και τους έφερε και τους εγκατέστησε για τη θερινή περίοδο στα 1688, στις πολλές καλοκαιρινές βοσχές του χωριού μας για τα πολλά κοπάδια των ζώων των.

Αυτή φαίνεται και η πιθανότερη εκδοχή της ιδρύσεως του χωριού μας, που πήρε το όνομα «Μπούλτση» ως ανάμνηση του πρώτου οικιστού.

Εγκαταστάθηκαν στον τόπο αυτό και ριζώσαν για καλά, για τους παρακάτω σοβαρούς και ισχυρούς λόγους:

α) Το βασικότερο στοιχείο για τη διαβίωση των και για την επαγγελματική των εξυπηρέτηση ήταν το νερό. Απ' αυτό βρήκαν σε πολλά μέρη και αρκετό, ώστε να μπορούν να διαβιώσουν άνετα.

β) Γιατί βρήκαν περισσότερα και καλύτερα έδαφος για μικροκαλλιέργειες κηπευτικών και λοιπών γεωργικών προϊόντων.

γ) Γιατί το υψόμετρο του νέου χωριού, ήταν χαμηλότερο, σε σύγκριση με τις άλλες θέσεις, πέραν από την Αγία Τριάδα και έπεφτε λιγότερο χιόνι.

δ) Είχε περισσότερη ήλιο και ήταν πλησιέστερα προς τις θέσεις, που είχε πουνάρι για βοσκή χειμερινή.

ε) Ήτανε πλησιέστερα προς το δρόμο για το Κέντρο Επισιτισμού, τα Γιάννινα.

Σ' αυτό το νέο χωριό εγκατεστάθηκαν ύστερα και κάτοικοι από τα διαλυθέντα χωριά 1) Ριζό, 2) Πε-

τούρνα, 3) Ζάροβο και 4) Πετρίτσια και έκαναν έναν ενιαίο οικισμό για καλύτερη και ανθρώπινη διαβίωση, που προσφέρει η ομαδική ζωή, και για αντιμετώπιση των πολλών απειλών κινδύνων, που τους απειλούσαν κάθε μέρα, από τις επιδρομές των ατάκτων Αλβανικών σιφών και κακούργων επιδρομέων.

Τα κύρια επαγγέλματα των πρώτων οικιστών προγόνων μας, ήτανε κτηνοτρόφοι - τσομπανάραιοι και ξυλοκόποι (ματαράδες), έκοβαν μερικά φορτία καυσόξυλα από τα δάση της περιοχής και με τα φορτηγά των ζώων τα πήγαιναν στα Γιάννινα να τα πουλήσουν και να αγοράσουν τα στοιχειώδη και απαραίτητα για τη ζωή τους. Η ζωή των πρώτων οικιστών ήταν σκληρή και μαρτυρική, μέχρις ότου κατορθώσουν να κάνουν τον τέλει οικισμό των.

Παρουσιάζοντο από τους ίδιους τους κατοίκους τεράστια προβλήματα ιδιοκτησίας και διανομής των διαφόρων εδαφών του νέου οικισμού, τα οποία χρόνο με το χρόνο έβρισκαν τη δέουσα λύση.

Αν και είχανε και προνόμια, η σκληρή και απάνθρωπη φορολογία του Τούρκου δυνάστη, ανέκοπτε κάθε μέρα τη χαρά της ζωής, γιατί οι πιέσεις και οι βασανισμοί ήτανε τεράστιοι. Στις αρχές της πρώτης 100ετίας, δεν υπήρχε καμμία σοβαρά κίνηση για βελτίωση της ζωής των.

Μαράζωνε τις ψυχές των η μαύρη σκλαβιά, ο εξισλαμισμός, η άγρια φορολογία και οι λεηλασίες των επιδρομέων Αλβανών, μέχρι την εποχή, που εμφανίστηκε στον ορίζοντα της Ηπείρου, ο εμπνευσμένος καλόγηρος «Πάτερ Κοσμάς», που με τα εθνοσωτήρια κηρύγματά του, ενέπνευσε και ενεθάρρυνε τους αλυτρώτους ότι με τα σχολεία, που θα δημιουργηθούν και τα γράμματα θα κατορθώσει το γένος να λυτρωθεί από τη σκλαβιά.

Από την εποχή αυτή άρχισε η πνευματική κίνηση σ' όλα τα χωριά. Δημιουργήθηκαν σχολεία και έτσι άναψε η φλόγα του ξεσηκωμού.

Οι χθεσνοί ραγιάδες παίρνουν θάρρος και κουράγιο και γίνονται αυτοί οι κατ' ουσίαν διοικητές του τόπου, και επιβάλλονται στις καταπιέσεις του Τούρκου δυνάστη.

Στο χωριό μας ανεδείχθη τέτοιος ισχυρός και δυναμικός άνδρας, επί εποχής Αλή πασά, ο Νούσιος Καρακώστας και ύστερα πολλοί άλλοι.

Γι' αυτό ο ιστορικός Κ. Σάβας λέγει στην ιστορία του. «Ο διάβολος εφθόνησε, ώστε, οι της Ηπείρου Χριστιανοί, ούτε από την τουρκική μάχηρα κατεκόπησαν, ούτε την πολιτική των δυνάμεων έχασαν, ότι όλη η εξουσία σ' αυτούς ήτανε». Πράγματι αυτοί είχαν τα τιμάρια,

αυτοί διέτασσαν και αυτοί συγκέντρωναν τους Σουλτανικούς φόρους.

Στην εκατονταετία του 1800 με 1900 στο χωριό μας επήλθε η μεγαλύτερα άνοδος, η άνθηση και η πρόοδος σ' όλη τους την έκταση και σ' όλους τους τομείς του εκσυγχρονισμού. Γιατί τότε παρουσιάστηκαν οι δημογέροντες, άνθρωποι σεβάσμιοι και χαρισματικοί, που συγκέντρωναν άφθαστες αρετές, ευγένεια, τιμότητα, ειλικρίνεια, αλληλοσεβισμό, αλληλεγγύη με πλήρη κατανόηση, με πραγματική χριστιανική ευσέβεια και προ παντός με μεγάλο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη και πρόοδο του χωριού, που εφημεύσαν στο διάβα της ζωής του ένα ιστορικό σταθμό, γιατί ήτανε ολοκληρωμένες προσωπικότητες.

Πόσα δεν επέτυχαν αυτές οι εξέχουσες φυσιογνωμίες με τη φρόνηση, τη μόρφωση, την αρετή, την χρηστότητα, το άψογο ηθικό και ανεπείληπτον παρελθόν.

Και πρώτα απ' όλα επέτυχαν με τις αρετές, που τους διέκριναν να εξασφαλίσουν τον απόλυτο σεβασμό όλων των λοιπών κατοίκων. Η δημογεροντία, που ανελκόμενε όλο τον αγώνα της αναπτύξεως του χωριού, δημιουργήθηκε στις αρχές ένα κοινό Ταμείο, για να αντιμετωπίσει τις πολλαπλές δαπάνες.

Αυτή κανόνιζε με τιμότητα, με δικαιοσύνη τι θα καταβάλει κάθε οικογένεια, ανάλογα με την οικονομική της αντοχή.

Τα χρήματα του Κοινοτικού και Εκκλησιαστικού Ταμείου, με πλήρη διαφάνεια, τα δαπανούσε για την άριστη εμφάνιση των σχολικών κτιρίων, για το διορισμό ικανών δασκάλων και παππάδων, ως και για τριών ώστε να υπάρχει πλήρης υγειονομική περιθαλψη. Ερρηθιζαν το θέμα του διορισμού αγροφυλάκων, νυκτοφυλάκων, τσομπαναρίων και λοιπών βοσκών των οικοστών ζώων. Εφρόντιζαν για την καλύτερη εκμετάλλευσή του δασικού πλούτου, ώστε να υπάρχει κάποια σειρά και τάξη στην απόληψη ξύλων και κλαδονομής για να μην υπάρχει η σημερινή ασυδοσία και λαθροεμπορία, που δεν γνωρίζει ο σκόλος του αφέντη του.

Μεγάλη προσοχή είχαν δώσει στην κατασκευή τοίχων αντισεισμικών, γκαλντεριμών σ' όλους τους Κοινοτικούς δρόμους και στους παρόδους αυτών.

Κατασκεύαζαν επιπλωμένο ξενώνα, για τα τουρκικά αποσπάσματα, ως επίσης και μικρά δωμάτια για τους μικροεπαγγελματίες, βιοτέχνες και κοινοτικούς υπαλλήλους, αγροφυλάκους και τσομπανάρους.

Αυτός ο θησαυρός με το πέρασμα των χρόνων και των γενεών, κινδυνεύει να χαθεί σκόρπιος και παρατεταμένος, ίσως σε σε-

Συνέχεια στην 5η σελίδα

Συνέχεια από την 4η σελίδα

ραίους.

Στα πολύ παλιά χρόνια είχαν κατασκευάσει και ανεμόμυλο, τιθασμεύοντας την αιολική δύναμη, στη θέση, που και σήμερα τη λέμε έτσι. «Ανεμόμυλο».

Ύστερα έκαναν και Κοινοτικό υδρόμυλο, που εξυπηρέτησε το χωριό μέχρι την απελευθέρωση από την Κατοχή.

Για να ενισχύσουν τους πόρους του Κοινοτικού Ταμείου, έκαναν πολλές ασβεσταριές για εμπόριο και για τους κατοίκους.

Εκτός των συλλογικών έργων, που έγιναν στην εκατονταετία αυτή του 1810-1913 πολλά δραστήρια και ενεργητικά άτομα έκαναν και μεγάλες δωρεές, κατασκευάζοντας εξωκλήσια, Παρθεναγωγεία, γεφύρια και τοίχους.

Κάποια μέρα η Κοινότης, μια που δεν υπάρχουν αναγεγραμμένα στοιχεία, να συγκεντρώσει τα πάντα για όλους, που εργάστηκαν, που ενεργήσαν, που εδωρίσαν και να αναγράψει σε ένα πίνακα και να τον τοποθετήσει στο Κοινοτικό Γραφείο, όπως πρέπει να αναγράψει και τα ονόματα των νέων δωρητών και εκείνων, που ενήργησαν να γίνει η διάνοξη του αμαξίτου δρόμου από τον Άγιο Αθανάσιο μέχρι το χωριό.

Επίσης εκείνων που ανακατασκεύασαν την Εκκλησία, που κάπκε και επλούτισαν αυτή εσωτερικώς, ως και εκείνων που κατασκεύασαν τον Κοινοτικό Ξενώνα το Κοινοτικό Γραφείο, την πλακόστρωση της πλατείας, ως και τόσων άλλων έργων που ανάγονται στη γενιά του 1914-1992.

Από την εποχή του 1850 και ύστερα, άρχισε η μετανάστευση των Μπουλτσάτων μέσα στις χώρες της ατεράντου Τουρκικής αυτοκρατορίας, στην Κων/νούπολη, στα παρ-

λια της Μικράς Ασίας, της Θράκης και της Μακεδονίας, Θεσσαλίας, στη Ρουμανία με τα θηλυκά καρβάνια του Ρόβα και του δικού μας Αλεξ. Φυτάνη, όπως και στην Αίγυπτο και Βόρεια Αφρική και Αμερική.

Εξέχουσα θέση έχει η παροικία των Μπουλτσάτων στα Γιάννινα, που εμεγαλούργησε και εμεσοδύνησε, γιατί κατέλαβε τα σκήπτρα του εμπορίου σ' όλους τους τομείς. Η Μπούλτση ανεδείξε μεγάλους εμπόρους, με εμπορικό πνεύμα, υστέρησε όμως στις επιστήμες, γιατί ανεδείξε μόνο ολίγους επιστήμονες. Οι ταξιδεμένοι Μπουλτσάτες, όπως και όλοι οι Ζαγορίσιοι εδημιουργήσαν στην Ξενιτιά με την εργατικότητα των, με την τιμιότητά των, την ειλικρίνεια των και προ παντός με τη λιτότητά των κολοσσιαίες περιουσίες, για να έχουν στα γηραιά του ένα κόμψι, μια που την εποχή εκείνη δεν υπήρχαν κοινωνικές ασφαλίσεις και είχαν και τη διάθεση και επιθυμία να παρουσιάσουν μεγαλοουργήματα ευποιίας, αλληλεγγύης και χριστιανικής αρετής. Δυστυχώς όμως αυτές οι εξέχουσες προσωπικότητες δεν πρόκαναν την εποχή των να δράσουν και να μεσουαρήσουν και σ' άλλα αγαθοεργά έργα, αλλά απήλθον ως διάπτοντες αστέρες, γιατί βάσκανος μοίρα ζήλεψε και εφθόνησε τη γενναία και εξαίρετη αυτή προσφορά των παιδιών της, γιατί θεοί και δαίμονες βάλθηκαν να καταστρέψουν κάθε ωραίο και καλό, κάθε ευγενικό και αξιόλογο, που είχαν δημιουργήσει οι εξέχοντες αυτοί άνδρες του χωριού μας οι πρόγονοί μας, που είχαν συμβάλει στη δημιουργία του Ζαγορίου πολιτισμού με τους πακτωλούς των θησαυρών των.

Παρά το γεγονός ότι τις αλλεπάλληλες λεηλασίες των Αλβανικών σιφών και τις συνεχείς επιδρομές

των ληστών στο χωριό μας, που ήτανε πιο άγριοι και αιμοβόροι, αναγκάστηκαν όλοι οι προύχοντες με βαρεία την καρδιά, να εγκαταλείψουν την πατρώα γη, τις ρίζες των και να μεταδημοτεύσουν σε ξένους τόπους και δεν ξαναεπέστρεψαν στο χωριό μας.

Το δεύτερο κτύπημα της ερημώσεως το έδωσε ο Αος Παγκόσμιος Πόλεμος, που είχε στερήσει τους αποκλεισμένους στη Ρουμανία των, από τις οικογένειες των, οι οποίες στα χρόνια του πολέμου αυτού έπαθαν τα πάνδεινα, ώστε μετά την ειρήνη να εγκαταλείψουν το χωριό. Πολλές οικογένειες που μετανάστευσαν στη Ρουμανία, χωρίς ποτέ να επιστρέψουν.

Το τρίτο και τελευταίο κτύπημα το έδωσε ο Βος Παγκόσμιος Πόλεμος και η πυρπόληση του χωριού μας που έγινε στις 15 Ιουλίου 1943. Η ημέρα αυτή της καταστροφής του χωριού μας, όπου πολλές οικογένειες έχασαν τα σπύτια των και τα νοι-

κοκυριά των, πρέπει να παραμείνει στη συνείδησή μας ως αποφράδα ημέρα.

Ο Πανδαμάτορας και καταλύτης χρόνος, ύστερα από ζωή μερικτών αιώνων, εξαφάνισε κάθε τι ωραίο που είχε γίνει.

Εξαφάνισε από προσώπου της γης την αίγλη και τη δόξα της ωραίας Μπούλτσης και έμειναν, χάσκοντας τα ερείπια των μαρμαρόχτιστων σπιτιών, για να μας προκαλούν θλίψη και απογοήτευση.

Όμως ενωμένοι στον κοινό αγώνα, θα μπορέσουμε να επιτύχουμε την ανάδειξη του χωριού μας, σ' ένα από τα λαμπρά χωριά του Ζαγορίου, έχοντας πάντοτε υπ' όψη μας τα σοφά λόγια ενός Γάλλου ιστορικού του Γκυζά, που λέγει:

«Ότι ένας λαός μαθαίνοντας σωστά την ιστορία του, κρίνει σχεδόν πάντοτε ασφαλέστερα, για την παρούσα του κατάσταση και επιλέγει ορθότερα, τις προϋποθέσεις και τους όρους για τις μελλοντικές του τύχες».

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ «Κ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ»

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ανακοινώνεται από το Πνευματικό Κέντρο «Κ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ» πως στις 29 Μαρτίου ημέρα Δευτέρα και ώρα 8 μ.μ. στην αίθουσα Τελετών της Ε.Η.Μ. στα Γιάννινα θα λάβει χώρα πολιτιστική εκδήλωση που οργανώνει το Πνευματικό Κέντρο με διάλεξη της λέκτορος του Τμήματος Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων συμπατριώτισσάς μας κ. Αμαλίας Βλαχοπούλου-Οικονόμου και με θέμα: «**Αρχαιολογική τοπογραφία της περιοχής Ζαγορίου**». Θα προβληθούν και σχετικά σλάιτς.

Παρακαλούνται όλοι οι Ζαγορίσιοι και φίλοι του Ζαγορίου που διαμένουν στην πόλη των Ιωαννίνων να μη χάσουν την ευκαιρία αυτή.

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ - ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η Σ.Ε. απευθύνεται σε όλους τους Ζαγορίσιους και τους παρακαλεί και προσκαλεί σε συνεργασία για την υλοποίηση μιας αποφάσεώς της που αποσκοπεί σ' ένα **Φωτογραφικό Αρχείο** ολόκληρου του Ζαγορίου, με ταυτόχρονη εκτύπωση και δημοσίευση σε μηνιαία ένθετα στο «ΖΑΓΟΡΙ μας».

Το έναυσμα, για την απόφαση αυτή, το πήραμε από το πράγματι θαυμάσιο Λεϊκώμα της Ριζαρείου Σχολής «ΤΑ ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ» που κυκλοφόρησε πρόσφατα κι αποτέλεσε εκδοτικό γεγονός και το οποίο στηρίχτηκε βασικά στο υπάρχον αρχείο του Ιδρύματος.

Έτσι, ξεφυλλίζοντας το Λεϊκώμα αυτό, συνειδητοποιήσαμε τι ιστορικό θησαυρό κρύβει η φωτογραφική αποτύπωση, δικαιώνοντας απόλυτα αυτό που λέγεται πως «μια φωτογραφία λέει περισσότερα από χίλιες λέξεις».

Αυτός ο θησαυρός με το πέρασμα των χρόνων και των γενεών, κινδυνεύει να χαθεί σκόρπιος και παρατεταμένος, ίσως σε σε-

ντούκια και ντουλάπια των Ζαγορίσιων σπιτιών μας.

Αυτό το πολύτιμο ιστορικό υλικό «Το ΖΑΓΟΡΙ μας», φιλοδοξεί να συγκεντρώσει σ' ένα μεγάλο αρχείο, ώστε να μπορούσε να διατηρηθεί και να γίνει κτήμα των επερχομένων.

Σ' αυτή μας την προσπάθεια, ζητούμε την συνεργασία όλων των Ζαγορίσιων και κυρίως των πολιτιστικών φορέων (Συλλόγων κλπ.).

Συγκεκριμένα ζητούμε να στείλουν στο περιοδικό μας όσες κι όποιες φωτογραφίες έχουν και που καλύπτουν τις εξής προϋποθέσεις:

α) Οι φωτογραφίες να αφορούν, χρονολογικά, μέχρι και τη 10ετία του 1950 (μέχρι τα 1960).

β) Να αναφέρονται στην κοινωνική, λαογραφική, πολιτιστική και ψυχαγωγική ζωή των χωριών μας (γάμοι, πανηγύρια, εκδρομές, αγροκτηνοτροφικές ασχολίες και γενικά γεγονότα της συλλογικής ζωής και δραστη-

ριότητας (ΟΧΙ οικογενειακές ή προσωπικογραφίες, εκτός διάσημων Ζαγορίσιων).

γ) Κάθε φωτογραφία να συνοδεύεται από ένα μικρό σχολιασμό που να δείχνει, χρονολογία, τοποθεσία, περιεχόμενο (χωρίς ονόματα προσώπων).

δ) Οι φωτογραφίες μπορούν να σταλούν σε αντίγραφο ή στο πρωτότυπο με την υποχρέωσή μας (στην περίπτωση αυτή) να επιστραφούν στους κατόχους τους.

ε) Φωτογραφίες γενικής άποψης του χωριού και χαρακτηριστικών σημείων του που υποδηλώνουν την ταυτότητά του. (Για τα καμένα χωριά η γενική άποψη να αναφέρεται στην προ του πολέμου κατάσταση δηλ. παλιές φωτογραφίες).

Θέλουμε να πιστεύουμε πως η ανταπόκριση τόσο των Ζαγορίσιων, αλλά περισσότερο των Πολιτιστικών Συλλόγων και Αδελφοτήτων θα είναι η προσδοκώμενη, ώστε η προσπάθεια να ευοδωθεί.

Με πατριωτικούς χαιρετισμούς
Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Συνέχεια στην 5η σελίδα

ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟΝ ΓΡΕΒΕΝΙΤΙΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο φίλος καθηγητής κ. Σπύρος Εργολάβος, γνωστός και από τις ιστορικές του έρευνες, μου έδωσε ένα φωτοαντίγραφο της εισαγωγής από την εργασία «Τοπωνυμικού Γρεβενιτίου» του Βασιλείου Γ. Σαχίνη, φιλόλογου καθηγητή από το Γρεβενίτι. Δεν ξέρω αν μαζί με την εισαγωγή βρέθηκε και το κύριο σώμα του πονήματος. Ίσως αντίγραφα να βρίσκονται και σε χέρια συμπατριωτών από το Γρεβενίτι.

Το περιοδικό μας δημοσιεύει σήμερα την εισαγωγή με την ελπίδα πως γρήγορα θα δούμε και την όλη εργασία που έχει τον τίτλο:

«Τοπωνυμικόν
Γρεβενιτίου
υπό
Βασιλείου Γ. Σαχίνη
καθηγητού φιλόλογου

«Πατρίδα σαν τον ήλιο σου ήλιος
αλλού δε λάμπει»

Μαβίλης
Εν Γρεβενιτίω τη 20/8/33»

ΒΥΡΩΝ ΒΑΡΩΚΑΣ

Εισαγωγή

Επί τη ευκαιρία της δημοσιεύσεως του τοπωνυμικού της ιδιαιτέρας μου πατρίδος του Γρεβενιτίου, δεν έκρινα άσκοπον να γράψω λίγα σχετικά περί αυτού.

Το Γρεβενίτιον είναι χωρίον του Ανατολικού Ζαγορίου αποτελούμενον από διακοσίας οικογενείας, απέχον των Ιωαννίνων 42 χιλιομέτρα και εις ύψος α.φ.θ. 900 μέχρι 1000 μ.

Ο χρόνος της κτίσεως αυτού δεν είναι ιστορικά εξακριβωμένος· η παράδοσις αναφέρει ότι τούτο προήλθεν εκ της συγκεντρώσεως των κατοίκων από τους περίξ συνοικισμούς Παλιοχώρι, Καλωτά, Πότισαν.

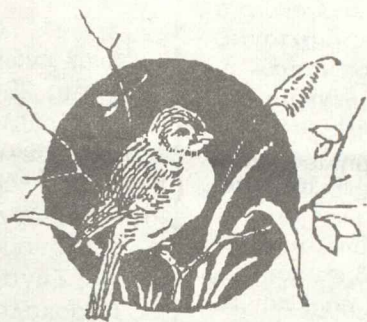
Εις την συγκέντρωσιν δε ταύτην εξεγάκασαν τους κατοίκους λόγοι ασφλείας, ίνα δηλαδή αποκρούουν ευκολότερον τας συχνάς επιδρομάς των Καπήδων ίσως Αλβανών επιδρομέων (Καπίζ Τουρκ - άτακτος - αντάρτης) ως φαίνεται όμως από την σωζομένην αρχαιότεραν χρονολογίαν εις τινα επιγρα-

φήν του ναού του Αγ. Δημητρίου η Κοινότης θα ευρίσκετο εις ανθηράν κατάστασιν προ του 1668.

Η επιγραφή έχει ως εξής:

«Ο παρών ευαγής ναός του Αγίου ενδόξου μεγαλομάρτυρος και θαυματουργού Δημητρίου, ιστορείτε δι' ανάλωματος και δαπάνης της κόμης ταύτης αρχιερατεύοντος του πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ιωαννίνων Κου Κου Κυρίλλου έτει από Κυρίου Θεού και σωτήρος ημών Ιησού Χριστού ΗΧΞΗ Απριλίου 2.

Το όνομα Γρεβενίτιον δεν χωρεί αμφιβολία ότι προήλθεν από το Γκρεμπενίτσα, όπως λέγεται το χωρίον υπό των κουτσοβλάχων κατοίκων του και η κουτσοβλαχική αυτή λέξις προφανώς προήλθεν από το όνομα Γκρέμπενε = Γρεβενά. Αι λέξεις ετυμολογικώς παρήχθησαν εκ της σλαβικής λέξεως Γκρέμπεν, ήτις σημαίνει τον χτενάν, ήτοι τον



κατασκευάζοντα χτένια υφαντικά (αργαλειού). Φαίνεται λοιπόν ότι εκ του επαγγέλματος των πρώτων οικιστών, προήλθε η ονομασία των Γρεβενών και του Γρεβενιτίου, του οποίου οι πρώτοι κάτοικοι πιθανόν να προήρχοντο εκ Γρεβενών συναποκομίζοντες και την τέχνην του χτενά. Και αυτή δε η λέξις Γκρεμπενίτσα, δεικνύει, νομίζω την σλαβικήν αυτής καταγωγήν με την κατάληξιν —ίτσα— ήτις προσιδιάζει εις σλαβικές τοπωνυμίας.

Οι κάτοικοι του Γρεβενιτίου υπήρξαν κουτσοβλάχοι, αλλά τόσοσιν μεγάλη ήτο εις αυτό η επίδρασις του Ελληνισμού, ώστε συν τω χρόνω ήρχισε να περιορίζηται η κουτσοβλαχική γλώσσα εις την οικιακήν μόνον χρήσιν και σπανιώτερον να λαλείται δημοσία. Τα δε έγγραφα ανέκαθεν είτε κοινοτικά, είτε ιδιωτικά συνεντάσσοντο εις την ελληνικήν. Επίσης εις την ελληνικήν μόνον φέρονται τα τραγούδια και τα μοιρολόγια, δύο μόνον τραγούδια περιεσώθησαν εις την κουτσοβλαχικήν. 1) βίνα οάρο σι φουτζίμου, Μάρω, μωρ' μουσιατά κ.τ.λ., 2) Νάπαρτε

ντι μάρια λαα νι βιτζούη ουνα μουσιατά κ.τ.λ.

Αι τοπωνυμίες όμως του χωρίου έμειναν ανεπηρέαστοι από πάσαν απειραν εξελληνισμού. Ελάχιστοι είναι ελληνικάι λ.χ. Πετρωτό - Παλιοχώρι Πύργου και αυτάί ίσως, διότι αι λέξεις δι' ων ονομάζονται έχουν πολιτογραφηθεί εις την κουτσοβλαχικήν. Αι περισσότεραι είναι βλαχικάι και ελάχισται σλαβικάι.

Η εξάπλωσις των Κουτσοβλάχων και επίδρασις αυτών ήτο εις μεγαλύτεραν τοπικήν ακτίνα και όχι εις ην σήμερον περιορίσθη και τούτο αποδεικνύεται από τοπωνυμίας των ήδη Ελληνοφώνων χωρίων Λιασκοβετίου και Δόλιανης, εκ τούτων η Δόλιανη, καθώς μαρτυρείται εκ παραδόσης, προ αιώνος ήτο βλαχόφωνος και έτσι εξηγούνται αι πολλαί εκεί κουτσοβλαχικάι τοπωνυμιαί, λ.χ. Καλντιρούσια, στοποτικό, ρογκοζίνα κ.τ.λ.

Το δε λιασκοβίτσι, παρουσιάζει πολλά ίχνη κουτσοβλαχικής ποτέ επιδράσεως, ήτοι τοπωνυμίας. Βλ. λ.χ. γλιμάρια = μεγάλα αμπέλια, πόποτο = κρουνοός βρύσης, αλλά και το επώνυμον Δάκας το απαντώμενον εκεί, νομίζω κάποιαν σχέσιν θα έχη με τους Δάκας της Δακίας και εις την Πελοπόννησον, απαντώνται Βλ.χ. τοπωνυμιαί λ.χ. το χωρίον Γκούρα και εις το αυτό χωρίον η τοπωνυμία «Γκρίμιζα» όπως λέγεται εις τον Βλ.χ. το νωστόν πτηνόν κίτσα.

Δια τούτο δε και εγώ συνέταξα το τοπωνυμικόν του Γρεβενιτίου κατ' αλφαβητικήν σειράν, ίνα ευκολώτερον προστρέχουσιν και εις αυτό οι θέλοντες να ασχοληθώσι με τας τοπωνυμίας των χωρίων των, εις τα οποία ενδεχόμενον να εκαλύφθη με το πέρασμα των αιώνων η κουτσοβλαχική επίδρασις αλλ' ευκόλως ανευρίσκεται υπό τας ελληνιστί μεταπλασθείσας βλ.χ. τοπωνυμίας.

Τελειώνων την εισαγωγήν ταύτην δεν δύναμαι παρά να εκφράσω και εντεύθεν τας θερμάς μου ευχαριστίας εις τον συμπατριώτην μου κ. Λεωνίδαν Παπαβρανούσην, καθηγητήν, σπουδάσαντα εν Ρουμανία δια την μεγάλην του συνδρομήν εις την εργασίαν μου ταύτην.

1 Σημ. εκ των 6.667 κουτσοβλαχικών λέξεων αναγραφόμενων εις το κουτσοβλαχικόν λεξικόν Κ. Νικολαϊδης 2.605 κατάγονται εκ της λατινικής, 3.460 εκ της ελληνικής, 150 εκ της Αλβανικής, 185 εκ των σλαβικών και αι λοιπαί αγνώστου ετυμολογίας.

ΙΔΡΥΜΑ ΡΙΖΑΡΕΙΟΥ
«ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ»

ΑΘΗΝΑ 1992

Μια πρώτη κριτική προσέγγιση

Ένα βιβλίο φαίνεται αν είναι καλό πριν ακόμα το διαβάσεις, όπως φαίνεται κι ένας άνθρωπος αν έχει καλή ψυχή πριν τον κουβεντιάσεις. Αυτό δεν είναι παράδοξο. Γιατί το βαθύτερο «είναι» στο κάθε τι, όσο και αν εγκλωβίζεται, ως «ένδον ήχος» αναδύεται ως απόηχος. Γι' αυτό και το καλό βιβλίο, την καλή ψυχή, μόλις τα δεις τα συμπαθείς, μόλις τα «ξεφυλλίσεις» τα αγαπάς και όταν τα «διαβάσεις» δεν τα αποχωρίζεσαι.

Τούτες οι σκέψεις γεννήθηκαν όταν αντίκρισα, ξεφύλλισα και διάβασα το βιβλίο ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ που πριν λίγες μέρες εξέδωσε «με κόπο, έγνοια... και ενθουσιασμό» το Ίδρυμα της Ριζαρείου. Έναν τόμο μεγάλο σχήματος που στις 400 σελίδες του, οι 300 παλιές και νεώτερες (1880-1955) φωτογραφίες του, η μεστή εισαγωγή-ιστορία, η ιδιότυπη περιγραφή-θεώρηση, αλλά και τα χαρακτηριστικά αποσπάσματα από άλλες γραφές, προσπαθούν να δώσουν το μεγαλείο της «Ζαγορίας Πολιτείας». Μιας πολιτείας που συστήθηκε από τα 48 χωριά του Ζαγοριού της Ηπείρου τα οποία, κατά το πως τους έταξε η μοίρα, κάποτε μεγαλούργησαν και σήμερα, ερήμωσαν — «τα καλντε' ρίμια σώπασαν, ...οι καμπάνες βουβάρηκαν».

Τα Ζαγοροχώρια πολλοί τα γνώρισαν, αλλά σίγουρα πολλοί λίγοι τα ένωσαν. Κι αυτό γιατί η κατανόηση δεν αρκείται στην απλή θεωρία, αλλά στη μυστική κοινωνία που είναι μια άλλη λειτουργία. Γιατί ακόμα τούτος ο τόπος δεν είναι ο τόπος της ευκολής ευχαρίστησης, αλλά, αντίθετα, είναι ο τόπος της αναψυχής που φέρνει η δύσκολη πορεία της αποκάλυψης του μυστικού. Γιατί το Ζαγόρι δεν είναι ο τόπος του Ωραίου, αλλά του Υψηλού. Γιατί το Ζαγόρι:

Είναι ο άρρητος κόσμος της Πίνδου και μαζί ο κόσμος μύθων χιλιάδων χρόνων.

Είναι οι γοές και οι μυστικοί διάλογοι του φαραγγιού του Βίκου με τη βροντή του κεραυνού.

Είναι τα δάση με τα λυγρά ελάτια, τα περιβόλια με τις μηλιές, τις καρυδιές, τις λεπτοκαρυές, τα σπάνια λουλουδιών.

Είναι η καταφυγή των αετών, των «αιώνιων» αεικίνητων Σαρακατσανών και των κοπαδιών.

Είναι το μοιρολόι του ξενιτεμού και τα πολύχρωμα κεντήδια πάνω στο κατάμαυρο φόντο που μαρτυρούν την οδυνηρή προσμονή της μάνας και το πικρό όνειρο της νιας που χρόνια καρτερούν το γυρισμό του αγαπημένου.

Είναι τ' αρχοντικά που υψώνονται ως τρόπαια και τα πλούτη όλων αυτών που με το ακριβό τίμημα της μοναξιάς και της στέρησης νίκησαν την ανέχεια.

Είναι ακόμα, τα γεννήματα του τόπου, όπως οι Ριζάρηδες, ο Ανθράκίτης, ο Νεόφυτος Δούκας και άλλοι και άλλοι πολλοί που ως ευεργέτες και διδασκαλοί βοήθησαν και, όπως λέγεται, «μόρφωσαν... το Ελληνικόν Έθνος».

Είναι τέλος, τα σαράντα οχτώ χωριά που στέρισαν εκεί, έζησαν, άντεξαν μέχρι τα σήμερα στους καιρούς «ίνα»... «εκ μέσου των πετρών δώσουσιν φωνήν».

Όλα αυτά τα φανερά και άδηλα, ίσως κανένας άλλος δεν θα μπορούσε να ιχνογραφήσει καλύτερα από τον σεμνό γόνο του Ζαγοριού Γιάννη Νικολαΐδη. Έτσι, στο απέρριτο, θα έλεγα «αγνό», αλλά και ενεργά ονειρικό κείμενό του, με τίτλο «Ζαγόρι, ο τερπνός κήπος της καλής λιγόνου Ηπείρου» διαβάζουμε να διηγείται με περηφάνια για τα παλιά και με πίκρα για τα σημερινά (όπως συμβαίνει στα πανάρχαια Ηπειρωτικά μοιρολόγια) πως: «το Ζαγόρι είναι μια δύσκολη γραφή», γιατί πρέπει «ν' αφουγκραστείς τις μυστικές κλήσεις της γης... χρειάζεται να προηγηθεί καθαρός του νου και της καρδιάς, γι' αυτό από μικρός «πάσχιζα να μαντέψω τη ζωή που κρυβόταν στους κόφους του» για να «αποκρυπτογραφίσω τα μυστικά» και να κάνω μια σύνθεση από «μνήμες, βιώματα και απηχησεις» ωςάν μια «απλή κατήχηση».

Ακόμα, πρέπει να σημειωθεί πως η όλη παρουσίαση δεν θα απέδιδε τόσα πολλά αν δεν γέμιζαν τον τόμο αυτόν, παμπάλαιες και πανέμορφες φωτογραφίες ανωνύμων —όμοιες με λαϊκές ζωγραφιές— που η μαστρία και ευαισθησία του ακάματου Σ. Μελετζή ανέστησε από τη φθορά του χρόνου.

Συνεκτιμώντας όλα τούτα θα έλεγα με δυο λόγια πως: το βιβλίο «Ζαγοροχώρια» του Ιδρύματος της Ριζαρείου, με την πληρότητά του,

την ευαισθησία του, τη νοσταλγία του, τον καημό που αποπνέει αλλά και την αισιοδοξία που εκφράζει, είναι ένα δώρο προς το Ζαγόρι, την Ηπειρο, τους Έλληνες και Πανελληνες. Και αυτό γιατί με τον καλύτερο τρόπο βοηθάει στην κοινωνία με τον τόπο ή, αλλιώς, στην κοινωνία με τον «εν δυνάμει χώρο» που είναι ρίζα μας.

Κλείνοντας τούτο το σημείωμα, νομίζω πως δεν είναι ανάγκη να γίνει αναφορά σε άλλες λεπτομέρειες. Κι αυτό γιατί όταν το «όλον» δίνει τόσα πολλά και τα μέρη «αντάμα» πάνε.

Δεν μπορώ όμως και να σιωπήσω για κάποια εντελώς ξεχωριστά «σημάδια» που συνέβαλαν στο να γίνει αυτό το βιβλίο, αυτό που έγινε, όπως:

— τη συμβολή των πολλών ανώνυμων Ζαγορίσιων εθελοντών ή, με άλλα λόγια, αυτών που προσέφεραν πολλά χωρίς να λογαριάζουν σε τίποτε.

— το πάθος του Άγγελου Κίτσου που οραματίστηκε, πόνεσε, ως «ραβδοσκόπος», έψαξε και ως μάστορας (μαΐστορας, μαέστρος), χωρίς να παρασυρθεί από την μεγάλη αγάπη για τον τόπο του, έκανε το σύνολο των προσφορών μια ολόκληρη συμφωνία.

— τέλος τη συμβολή του «Πολυμελούς Συμβουλίου» της Ριζαρείου και του Προέδρου του Κ. Φαφαλιού που «αφουγκράστηκαν» τον καημό και τη σοφία της ρήσης του Γ. Ριζάρη: «είμαι κατά δυστυχίαν ολιγομάθης, αλλά πάντα ετίμησα τους πεπαιδευμένους» και μας προσέφεραν παιδεία. Και ακόμα γιατί ξεπέρασαν τις προτεραιότητες που επιβάλλουν (!) τα τρέχοντα και έκριναν ως πρώτη ανάγκη τη διακήρυξη, μέσα από αυτόν τον τόμο, στους απανταχού νεοέλληνες το: «είσελθε εις το ταμείον της ψυχής σου».

Βασίλης Αναστ. Χαρίσης
Αρχιτέκτων Πολεοδόμος
(Αναδημοσίευση από το περιοδικό «Διαβάζω»)

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΕΛΑΦΟΤΟΠΙΤΩΝ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Στο Τσερβάρ(ι) στον Αη-Θανάση
βάλαν(ε) τραχανά να βράσει
για να φάν(ε) οι σουφρολέδες
με τις όμορφες κοπέλες.
Αιι Αιι ρίξτε κουμπουριές.

Χορός, τραγούδι, γέλια, χαρούμενα πρόσωπα, ζωηρές χορευτικές κινήσεις εκδηλώνονταν στους κήλους που είχαν γίνει στην πίστα του χορού από νέες και νέους και λίγους ηλικιωμένους Τσερβαριώτες στις 13 Φεβράρη, το βράδυ, σ' αίθουσα Ξενοδοχείου στην Αθήνα.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ένωσης Αποδήμων Ελαιοτόπου Αθηνών σε συνεργασία με τους αγαπητούς Πάνω-Σουδενιώτες, φρόντισε να πραγματοποιηθεί αυτή η χορευτική βραδιά. Στο κάλεσμα ανταποκρίθηκαν όλοι οι χωριανοί και παραβρέθηκαν με γνωστούς και φίλους.

Το αντίκρισμα είχε ένα συναισθηματικό φόρτο. Γειά σου Βολάκη, Κώστα, Μενέλαε, Θρασύβουλε, Τάκη, Πάυλο, Αλίνα, Εντέρπη, Φροσύνη, Μαίρη, Χαρά, Ανθούλα... και δος του χαιρετούρες, αγκαλιές και φιλά. Αχ! Πόσο χαίρομαι που σε βλέπω! Τι κάνει ο Νίκος; Ο Πατούς, η γιγαία; Και τ' αγκαλιάσματα και τα γελαστά χείλη δε λένε να τελειώσουν.

Αυτό το σκοπό είχε το κάλεσμα. Ν' ανταμώσουμε, να ιδωθούμε, ν' ανταλλάξουμε μια κουβέντα που βγαίνει από την καρδιά, να ξαναθυμηθούμε, να συναισθανθούμε, να φύγουμε από το καθημερινό άγχος της Αθηναϊκής ζωής κι από την αναγκαστική μοναξιά της μεγαλούπολης.

Ο Γρηγόρης Καψάλης, ο διακεκριμένος σ' όλο το πανελλήνιο Ελαφοτοπίτης καλλιτέχνης, με την κομπάνια του και με τον τρόπο που μόνο αυτός ξέρει, κελήδησε με το κλαρίνο και τα τραγούδια και δημιούργησε μια ατμόσφαιρα γεμάτη κέφι. Κάθενας χορευτής και χορεύτρια έδειχνε την χορευτική του ικανότητα κι όλοι πασμένοι χέρι-χέρι παραδόθηκαν στη Θέα Τερψιχόρη, διώχνοντας όλα τα βασανιστικά προβλήματα.

Το χορό άρχισαν οι ντυμένες κοπέλες με την παραδοσιακή Ζαγορία σπολή. Χόρευαν παλιοκαριόλους χορούς του τόπου μας με πολύ χάρη κι ομορφιά. Ακολούθησαν τα δυο αγοράκια του Προκόπη, ντυμένα με φουστάνελες, που μας άφησαν άφωνους και κατάπληκτους με τους λεβέντικους χορούς που χόρευαν.

Ο Πρόεδρος του Συμβουλίου της Ένωσης κ. Αριστοβούλος Χρόνης. Πριν ν' αρχίσει ο χορός, καλωσόρισε όλους τους παρευρισκόμενους και με πολύ συντομία τόνισε ότι αυτή η εκδήλωση γίνεται για ν' ανταμώσουμε, να ξανασυνδεθούμε σα χωριανοί και να μείνουμε πιστοί στις ρίζες μας. Σ' αυτή τη χορευτική εκδήλωση κόπηκε και η Αηθαισθητική πίττα, που ήταν δωρεά του κ. Ανδρόκλη Καράλη.

Γενικά όλοι έμειναν ευχαριστημένοι και με τα αποχαιρετιστήρια, έπαυσαν κι έδιναν τα συγχαρητήρια και οι ευχές «και του χρόνου ν' ανταμώσουμε γεροί και χαρούμενοι για ένα κεστό γλέντι».

Το ευχόμεστε μ' όλη μας την καρδιά.

K. B.



Το ωραίο Λεύκωμα της Ριζαρείου «ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ» δεν ήταν μόνο ένα εκδοτικό γεγονός Πανελληνίας απήχησης για τη χρονιά που πέρασε. Απτετέλεσε και μία θαυμάσια ευκαιρία έντονης προβολής και καταξίωσης του Ζαγοριού στα πέρατα του κόσμου.

Ήταν πραγματικά συγκινητικό να βλέπει κανείς σε περίοπτη θέση στις Χριστουγεννιάτικες θιτρίνες του Ελευθερουδάκη και των άλλων μεγάλων και μικρών Βιβλιοπωλείων της Πρωτεύουσας, αλλά και σε εμφαντικές γωνιές επαρχιακών «Χαρτοπωλείων» να φιγουράρουν, σχεδόν προκλητικά, τα «ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ» με το λαμπρό εξώφυλλό τους.

Όπως ήταν ευχάριστη έκπληξη να ακούει κανείς τον συγγενή του από την Καλλιφόνια να λέει στο τηλέφωνο ότι αυτή τη στιγμή ο ANTENNA στην υπερατλαντική εκπομπή του προβάλλει το Λεύκωμά μας!!!

Αλλά πιο σημαντικά ήταν τα κολακευτικά σχόλια του Αθηναϊκού και επαρχιακού τύπου καθώς και των άλλων μέσων μαζικής ενημέρωσης. Τα όσα γράφτηκαν και τα όσα ακούστηκαν επί δύο μήνες για τα «ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ» δεν αποτελούσαν τυπική παρουσίαση μιας έκδοσης, αλλά αντικειμενικές εκτιμήσεις της από ειδήμονες. Κι ήταν πολλοί και σημαντικοί αυτοί...

Στις διπλανές στήλες παρουσιάζουμε ένα αντιπροσωπευτικό απόσπασμα από σχετικά κείμενα για τα «ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ» των πιο έγκυρων εφημερίδων και περιοδικών της χώρας μας αρχίζοντας από ένα κριτικό σημείωμα στην εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» του Κώστα Γεωργουσόπουλου, ενός από τους πιο σοβαρούς και κορυφαίους διανοούμενους του τόπου μας.

Σε άλλη σελίδα μας επίσης αναδημοσιεύουμε από το λαμπρό περιοδικό «ΔΙΑΒΑΖΩ» ένα θαυμάσιο κείμενο του γνωστού Ηπειρώτη Αρχιτέκτονα και Πολεοδόμου Βασίλη Χαρίση, που σήμερα είναι Πρόεδρος του Οργανισμού Αθήνας.

Ο ΤΟΝΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ Μνήμη

Του Κώστα Γεωργουσόπουλου

ΤΟ ΡΙΖΑΡΕΙΟ Ίδρυμα μας χάρισε πρόσφατα μια έξοχη έκδοση με τίτλο «Ζαγοροχώρια». Πρόκειται για μια σπάνια και πλουσιότατη συλλογή φωτογραφιών αρχείου του Ιδρύματος, από τη ζωή των ριζιμιών χωριών της Ηπείρου.

Ο Ιωάννης Ν. Νικολαΐδης που υπογράφει το εισαγωγικό επιστημονικό κείμενο (εύστοχα το ονομάζει «Δοκίμιο ανθρωπογεωγραφίας») αναφέρεται στην ιστορία, στις κοινω-

νικές και οικονομικές συνθήκες μέσα στις οποίες χτίστηκαν, ανδράθηκαν και μαράθηκαν αυτοί οι θύλακοι ιθαγενούς ψυχής της μέσης Ελλάδας.

Το λεύκωμα είναι εκπληκτικό σε υλικό, θαυμάσια καταμετρημένο. Δεν είναι τοπία μόνο, δεν είναι μόνο αρχιτεκτονικά τεκμήρια· κυρίως είναι οι άνθρωποι στις καθημερινές τους τελετές· στο γάμο, στο θάνατο, στην λιτανεία, στην ανάπαυση, στα έργα του μόχθου μέσα στο κακοτράχαλο τοπίο. Είναι ο μόχθος, ο φανατισμός για γράμματα, είναι οι κομπανίες των μαστόρων· η νοσταλγία των ξενιτεμένων. Εκατοντάδες πρόσωπα· οι ηλικίες, τα επαγγέλματα. Ο άνθρωπος αυτός ο

ΑΠ' Ο,ΤΙ ΓΡΑΦΤΗΚΕ

Για το ωραίο Λεύκωμα «ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ»

μέγας, ο μικρός, ο φθαρτός, ο θνητός μέσα στην αθανασία των έργων του και στο πείσμα του για ζωή. Ω μνήμη, δάνεισέ μας νερό για το άνυδρο μέλλον μας. Καλή χρονιά!

«ΤΑ ΝΕΑ»

Το Φωτογραφικό Λεύκωμα «Ζαγοροχώρια» μνημειώδης έκδοση της Ριζαρείου

Τριακόσιες εικόνες από το αρχείο της Ρ.Ε.Σ., πραγματικά «δάκρυα ψυχής» μπροστά σ' αυτή την ομορφιά, την αρχοντιά, την προκοπή που χαρακτηρίζει τους ανθρώπους, τα σπίτια, τη ζωή τους, την εργασία τους στα χρόνια της ακμής. Εισβολή από το παρελθόν, απαιτητική και ολοζώντανη, που παρασύρει τον μαγεμένο θεατή, ενώ φυλλομετρά τις 396 μεγάλες σελίδες, με ολοσέλιδες, μαυρόασπρες αλλά και έγχρωμες φωτογραφίες, και που θέλει να γυρίσει, μέσα από το Λεύκωμα, στο τοπίο και στον τρόπο ζωής των ανθρώπων που έκαναν τα Ζαγοροχώρια αυτό που ήταν και πια δεν είναι.

Της ΕΛΕΝΗΣ ΜΠΙΣΤΙΚΑ
«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»

Λεύκωμα για τα Ζαγοροχώρια από το Ριζαρείο Ίδρυμα

ΜΙΑ χειμωνιάτικη βόλτα στα Ζαγοροχώρια, τον «τερπνόν κήπον της καλλιγόνου Ηπείρου», στην ατμόσφαιρα μιας εποχής περασμένης, γίνεται χωρίς να μετακινηθείτε καθόλου: μέσα από τις 100 ασπρόμαυρες ρετρό φωτογραφίες και τις 200 έγχρωμες εικόνες του σημερινού το-

πίου στο πολυτελές λεύκωμα «Ζαγοροχώρια». Είναι μια έκδοση του Ριζαρείου Ιδρύματος που προσφέρει πολύ περιήγηση: είναι συνάμα μια αναδιφή στις ρίζες μέσα από το δοκίμιο ανθρωπογεωγραφίας του Ζαγορίσιου λόγιου και ερευνητή Γιάννη Νικολαΐδη.

«ΤΟ ΒΗΜΑ»

Μια θαυμάσια έκδοση που αποκαλύπτει τη γοητεία – περασμένη και τωρινή – μιας απ' τις πλέον ενδιαιτούμενες ελληνικές περιοχές, τα Ζαγοροχώρια.

Τις μοναδικές στιγμές του «παλιόκαιριού Ζαγοριού» επιδιώκει να ζωντανέψει αυτή η έκδοση του Ριζαρείου Ιδρύματος. Το περιεχόμενό της, στο μεγαλύτερο μέρος, αποτελεί μια νοσταλγική περιήγηση σ' ένα κόσμο που χάθηκε οριστικά. Σπάνιες φωτογραφίες καλύπτουν την περίοδο από 1880-1955. Τα παλιά φωτογραφικά ντοκουμέντα διαθέτουν αξιόλογη τεχνική ποιότητα, δίνοντας αξιόλογη εικόνα του Ζαγοριτικού χωριού και των μνημιών του.

Ένα εξαιρετικό λεύκωμα που αποτυπώνει το παρελθόν και το παρόν ενός τόπου που αργосβίνει.

«ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ»

ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΗ η έκδοση για τα Ζαγοροχώρια του Ριζαρείου Ιδρύματος. Ένα λεύκωμα πραγματικά μοναδικό.

«ΠΟΝΤΙΚΗ»



Όπως Κλαρίνο που μισακούγεται σαν αντίλαλος ανάμεσα στα βουνά, ως απόηχος του μακρινού χθες στο πολύβουο σήμερα, οι ήχοι, οι μαρτυρίες, τα ντοκουμέντα, τα κείμενα, οι μελέτες των Ζαγοροχωριών συνθέτουν ένα «τραγούδι πολιτισμού» αναγκαίο όσο ποτέ άλλοτε... Η ιστορική Ριζαρείος Σχολή, κυκλοφόρησε το Δεκέμβριο μια έκδοση με τίτλο «Ζαγοροχώρια», ένα πολυτελές λεύκωμα, το οποίο έγινε πραγματικότητα χάρη στο Υπουργείο Πολιτισμού και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα.

«ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ»

Σε εποχές δύσκολες και πονηρές για τον Ελληνισμό, κάθε στήριγμα είναι αναγκαίο και απαραίτητο.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Τα «Ζαγοροχώρια» είναι μια έκδοση του Ριζαρείου Ιδρύματος με θέματα τα ομώνυμα χωριά της Ηπείρου. Στο εξαιρετικό καλαισθητικό βιβλίο περιλαμβάνεται ένα κείμενο του Γιάννη Νικολαΐδη και 300 εικόνες από το αρχείο της Ριζαρείου Σχολής.

Την εποπτεία της ύλης είχε ο Άγγελος Κίτσος, τη γενική φροντίδα ο Κώστας Ράπτης, ενώ ως καλλιτεχνικός επιμελητής ο Θανάσης Νέτας έδωσε τον καλύτερο εαυτό του. Ακόμα και οι συχνόι επισκέπτες, οι θερμοί φίλοι των Ζαγοροχωριών έχουν να αντλήσουν πληροφορίες, να θαυμάσουν το πλούσιο φωτογραφικό υλικό και πάνω από όλα να έχουν ένα βιβλίο με άποψη και βάθος.

«4 ΤΡΟΧΟΙ»

ΤΑ ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ

Η ιστορική Ριζαρείος Σχολή εξέδωσε, με την χορηγία του υπουργείου Πολιτισμού και της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Τραπεζής, ένα καλαίσθητο και πολυτελές λεύκωμα υπό τον τίτλο «Ζαγοροχώρια», το οποίο κυκλοφορεί αυτές τις ημέρες, μέσω των βιβλιοπωλείων των κυριοτέρων πόλεων της χώρας μας. Αι 100 μεγάλα, σπάνια ομορφιάς φωτογραφία του λευκώματος, οι οποίες καλύπτουν την περίοδο 1880-1950, συνιστούν πράγματι μίαν εντυπωσιακήν τοιχογραφία της πολιτιστικής αναπτύξεως του Ηπειρωτικού τόπου.

Πέραν της αισθητικής αξίας του

λευκώματος «Ζαγοροχώρια», παρόμοιαι εκδόσεις, εις τας δυσκόλους στιγμάς που διέρχεται η Πατρίς μας, αποκτούν ιδιαίτερη εθνικήν σημασίαν, διότι, εκτός των άλλων, βοηθούν εις την επικοινωνίαν με τον εν δυνάμει χώρον μας, που είναι αι ρίζαι μας.

«ΕΣΤΙΑ»

Γενικά, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οι φωτογραφίες είναι δημιουργήματα ανώνυμων αλλά τυχερών ερασιτεχνών φωτογράφων, γιατί ευτυχές συγκυρίες κατά τη «λήψη» τους βοήθησαν να δώσουν μικρά αριστουργήματα.

• Τα βιβλία που πάντοτε επιλέγονται ως ένα καλό δώρο, αν και ακριβά, είναι τα λευκώματα. Πρώτο στις πωλήσεις φαίνεται να έρχεται το «Αιγαίο» της Μέλισσας, αλλά και «Η Εθνική Πανακωθήκη» της Εκδοτικής Αθηνών, «Τα Ζαγοροχώρια» του Ριζαρείου Ιδρύματος κ.ά.

«ΕΘΝΟΣ»

ΜΑΥΡΟ ΑΣΠΡΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

Τα τελευταία χρόνια το Ζαγόρι αρχίζει να ξαναζεί, χάρη στον τουρισμό, που ευνοείται από την ανεκτίμητη φύση των χωριών. Σπίτια αναστηλώνονται και μικρές πανσιόν ξεφυτρώνουν στα περισσότερα χωριά, κι όχι μόνο στο τουριστικό Μονοδέντρι και Πάπιγκο. Παρά τις καταστροφές του δομημένου χώρου, η ιστορία και το παρελθόν πρωταγωνιστούν στα χωριά του Ζαγοριού. Είναι σαν αύρα που κυκλοφορεί μέσα στους στενούς λιθόστρωτους δρόμους, πίσω από τις ψηλές μάντρες των σπιτιών ή μέσα στις σκοτεινές και άδειες επιβλητικές εκκλησίες. Αυτό το παρελθόν έρχεται να ζωντανέψει μπροστά μας ένα εκπληκτικό λεύκωμα που εκδόθηκε από το Ριζαρείο Ίδρυμα. Φωτογραφίες από γάμους, γυμναστικές επιδείξεις και συναθροίσεις δασκάλων και μαθητών, από πανηγύρια, ξενιτεμένους Ζαγορίτες και Σαρακατσάνους, που από την άνοιξη ως το φθινόπωρο ανεβοκατέβαιναν τις βουνοκορφές και τα βοσκοτόπια του Ζαγοριού, από σπίνια και αυλές, από την καθημερινή



ζωή στο κυνήγι, στο μαντρί ή στο σπίτι, πορτρέτα προσώπων και οικογενειών, τεκμήρια αισθητικής στάσης και αντιθέσεων, ζωντανούν έναν κόσμο που οι επισκέπτες του Ζαγοριού μπορεί να υπονιάζουνται αλλά αδυνατούν να συλλάβουν σε όλες του τις διαστάσεις. Οι παλιές φωτογραφίες συμπληρώνονται με σύγχρονες, που παρουσιάζουν το Ζαγόρι του 2000 και την αναλλοίωτη φύση του.

MARIE CLAIRE»

Ζαγοροχώρια. Τα χωριά πέρα από το βουνό. Τα φημισμένα για τις φυσικές ομορφιές τους, το δομημένο περιβάλλον και κυρίως τον αξιόλογο λαϊκό πολιτισμό που δημιουργήθηκε εδώ τους δύο περασμένους αιώνες. Το σήμερα και το χθες της περιοχής προβάλλει μέσα από ένα πολυτελές λεύκωμα που κυκλοφόρησε η Ριζαρείος Σχολή με τη συνεργασία του υπουργείου Πολιτισμού και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας.

«ΑΘΗΝΟΡΑΜΑ»

«Τα Ζαγοροχώρια», ένα εκδοτικό γεγονός στο οποίο συνυπάρχουν αρμονικά το χθες και το σήμερα.

«ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ»

«ΠΑΓΙΔΕΥΜΕΝΗ» ποίηση σε κλάσματα δευτερολέπτου» από τα Ζαγοροχώρια αποτυπώνεται σε πολυτελές λεύκωμα, με τον ίδιο τίτλο, που εξέδωσε η Ριζαρείος Σχολή, με τη χορηγία του Υπουργείου Πολιτισμού και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας. Εκατό μαυρόασπρες φωτογραφίες της περιόδου 1880-1950 και 200 σύγχρονες έγχρωμες αποτυπώνουν τον τρόπο ζωής, τη φύση, τους οικισμούς και τα μνημεία του Ζαγοριού – σε θεματικές ενότητες με αποσπάσματα από κεί-

μενα Ηπειρωτών λογοτεχνών και ερευνητών.

«ΤΑ ΝΕΑ»

Ένα ωραίο λεύκωμα για τα Ζαγοροχώρια

Η ιστορική Ριζαρείος σχολή κυκλοφορεί αυτές τις ημέρες, υπό τον τίτλο «Ζαγοροχώρια» πολυτελές λεύκωμα, στην έκδοση του οποίου συνέβαλαν το Υπουργείο Πολιτισμού και η «Ευρωπαϊκή Τράπεζα».

Οι πραγματικά εντυπωσιακές μαυρόασπρες φωτογραφίες του λευκώματος «Ζαγοροχώρια», ανήκουν στο αρχείο της Ριζαρείου και σε διάφορες ιδιωτικές συλλογές και καλύπτουν την περίοδο από το 1880 περίπου μέχρι τη δεκαετία του '50. Το ωραίο φωτογραφικό υλικό πλαισιώνει γλαφυρά και εμπειριστικά δοκίμιο ανθρωπογεωγραφίας των Ζαγοροχωριών που έχει γράψει ο Ζαγορίσιος ιστορικός συγγραφέας και λογοτέχνης Γιάννης Νικολαΐδης.

«ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ»

Αυτών των μοναδικών στιγμών του «παλιόκαιριού Ζαγοριού» το ζωντανέμα επιδιώκει η έκδοση του Ριζαρείου Ιδρύματος, που γίνεται με την ευκαιρία του επικείμενου εορτασμού της 150χρονης πορείας της Ριζαρείου Εκκλησιαστικής Σχολής, η οποία επί πολλές δεκαετίες, αποτελούσε το σπουδαιότερο εκπαιδευτήριο της χώρας μας, μετά το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο. Ίσως τελικά σ' αυτό το βιβλίο να ταίριαζε περισσότερο ο τίτλος «Μνήμη Ζαγοροχωριών», γιατί ουσιαστικά το περιεχόμενό του, κατά το μεγαλύτερο μέρος του, αποτελεί μια νοσταλγική περιήγηση σ' έναν κόσμο που χάθηκε οριστικά.

«ΡΑΔΙΟΘΛΕΟΡΑΣΗ»

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΚΑΙ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΑΥΤΟΥ

ΜΑΝΘΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΑΡΤΣΙΣΤΑ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

1872

ΛΗΣΤΕΥΣΗ ΟΙΚΙΑΣ Ν. ΣΤΑΜΑΤΗ ΚΑΙ ΦΟΝΟΣ

Την λήστευση της οικίας του Ν. Σταμάτη και το φόνο γυναικός αναγράφει η εφημερίδα «Τρίς» 21 Οκτωβρίου και 6 Νοεμβρίου 1872.

«Τρίς» 21 Οκτωβρίου 1872 - «Εν τω χωρίω Αρτοίστα του Ζαγορίου της Ηπείρου συμμορία εκ 12 ληστών συγκειμένη εισβαλούσα εις οικίαν διήρπασε πάντα τα εν αυτή και φονεύσασα και τινα γυναίκα απήλθεν εις Κολωνίαν διευθυνθείσα. Υποτίθεται δε ότι ήσαν Κολωνιάται οι λησται».

«Τρίς» 16 Νοεμβρίου 1872 — «Γράφουσιν εξ Ιωαννίνων από 22 Σεπτεμβρίου» «Προ δύο ήδη εβδομάδων τρομερά δια τα μέρη τούτα διεπράχθη ληστεία εν τω χωρίω Αρτοίστα της περιοχής του Ζαγορίου υπό συμμορίας τινος Τουρκαλβανών οδηγουμένη παρά του αρχιληστού Χατζή Γομάρα από Κολωνίαν, αποσπασματάρχου τώως της χωροφυλακής. Ο ρηθείς αρχιληστής μετά 25 ακολούθων του μεταβάς μετά την δέλιν εν τω μεσοχώριον (μέρος ένθα συνέρχονται οι άνδρες του χωρίου) προσεκάλεσε τον Νικόλαον Σταμάτην, ένα εκ των εγκρίτων της Αρτοίστης, ειπών αυτώ ότι έχει λογαριασμούς, ίνα θεωρήσῃ μετ' αυτού, υπακούσαντος δε τούτου εις την γενομένην πρόσκλησιν άμα μετέβησαν εις την οικίαν του επέταξεν αυτώ, ίνα παραγγείλῃ τους εγχωρίους του, όπως μη ποιήσωνται χρήσιν των όπλων κατά των ακολούθων του, διότι ό,τι τον εύρεν, τον εύρεν, αλλά να παραδώσῃ τους θησαυρούς του διότι άλλως η καταστροφή όλου του χωρίου θέλει επιβαρύνει την συνειδήσιν του και ότι αι εκ πάσης αντιστάσεως των εγχωρίων συνέτειλαι έσονται βαρείαι. Και πραγματικώς δε ο δυστυχής Σταμάτης ενέδωκεν εις πάσας τας προτάσεις, παραδούς ό,τι είχαν, είτε εις μετρητά, είτε εις πολύτιμα σκεύη. Οι λησται όμως μη αρκεσθέντες εις την λείαν τούτην εξερχόμενοι του χωρίου μετά του ιδιοκτήτου συνέλαβον και τον ίδιον, όπως προφυλαχθώσιν από πάσης ενέδρας των εντοπίων, αλλ' αι γυναίκες του χωρίου συνελθούσαι εις κλεισώρειάν τινα ήρξαντο να λιθοβολώσι κατά των εκείθεν διερχομένων ληστών φονεύσασα και ένα εξ αυτών, οπότε ούτοι πυροβολήσαντες μίαν μεν εκ των γυναικών εφόνευσαν, άλλην δε ετραυμάτισαν καιρίως».

1878-1883

Κατά το διάστημα των απαισίων τούτων της ληστείας ετών και το χωριό αυτό υπέστη ζημίαν 750 λιρών... εξεπατρίσθησαν δε και 24 οικογένειες... «πλην των εις Ιωάννινα μεταναστευσασών» — Λαμπρίδης.

1879

ΕΙΣΒΟΛΗ ΝΤΑΒΕΛΗ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΗΣΤΩΝ

Αν. Σακελλαρίου — «Το Ζαγόριον και αι κατ' αυτού ληστρिकाί επιδρομαί» σελ. 7. «Ο λήσταρχος Νταβέλης μετά του αχωρίστου συντρόφου του Γκίκα και του νεωστί εις την εταιρείαν αυτών προστεθέντος Γ. Μανέκα εξ αυτής της Αρτοίστης καταγομένου (εφ' ω η Αρτοίστα και μετ' αυτής το Ζαγόριον αισχύνεται) ηγούμενοι 20-25 οπαδών εισέβαλον εις το χωριόν τούτο κατά την πρωίαν της 20 Ιουλίου του 1879 ημέρας του Προφήτου Ηλιού. Οι πλείστοι των κατοίκων πληροφορηθέντες την επιδρομήν προ της εισβολής των ληστών έσπευσαν να αναβώσιν εις το υπερκείμενον του χωρίου όρους (Σπάσμα) οι δε και να απέλθωσιν εις γειτονικά χωρία εν οίς και ο

ΝΕΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΕΡΤΖΙΟΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

Σαλαμάγκα 2 - Τηλ. 26.654

ΟΙΚΙΑ: Λ. Ακρίτα 4, Τηλ. 72.902, ΙΩΑΝΝΙΝΑ

φίλος μου Αθ. Λιούξας, όστις υπό των ληστών αναζητούμενο έσπευξε να απέλθῃ εις Τσερβάριον. Οι λησται διέμειναν εν τω χωρίω καθ' όλην την ημε' ραν γευματίσαντες και δειπνήσαντες αταράχως εν ταις οικίαις των Δ. Γκέλη και Ντέλα. Περί την δέλιν ψίκι βλαχικού γάμου κατερχόμενον της εκ Τσερβαρίου οδού εξελήφθη και αρχάς ως επερχόμενον κατ' αυτών στρατιωτικόν σώμα, όπερ ετάραξε και αυτούς. Αλλ' ευθύς ο Μανέκας αναβάς επί λόφου τινός επισκοπήσας εκείθεν δια τηλεσκοπίου τον κατερχόμενον όμιλον, ον αναγνωρίζων ως ψίκι, όπερ αβλαβές αφήκαν να διέλθῃ δια του χωρίου κρατηθέντες μόνον την συνοδούσαν αυτώ εγχώριον μουσικήν, μεθ' ης διασκέδασαν μέχρι νυκτός. Περί την εσπέραν δια καταλόγου φορολογικού, ον ο καθήκοντα γραμματέως εκτελών Μανέκας συνέταξε άνευ βίας εισεπράξαντο παρά της κοινότητος περί τας 400 λίρας μεθ' ο δειπνήσαντες απήλθον περί την τρίτην της νυκτός διελθόντες δια του Βιτσικού...».

Την εισβολήν ταύτην των ληστών εις την Αρτοίσταν και την τρολογίαν των κατοίκων εις λίρας αναγράφουν οι εφημερίδες «Αιών» 19 Σεπτεμβρίου — «Παλιγγενεσία 20 και 26 Σεπτεμβρίου» — Σύλλογοι 22/4 Οκτωβρίου και «Βυζαντίς» 5 Οκτωβρίου.

«Παλιγγενεσία» 20 Σεπτεμβρίου - Εν Ιωαννίνους 12 Σεπτεμβρίου «Την παρελθούσαν Κυριακήν (7 τρέχοντος) η συμμορία Νταβέλη και Ηλία συγκεκριμένη εκ 100 ληστών εισήλθεν εις το μοναστήριον Αρτοίστης και εβασάνισε τον ηγούμενον και τους περί αυτου ζητούσα χρήματα... Γυναίκες εξ Αρτοίστης ΠΑΡΑΤΥΧΟΥΣΑΙ ΕΚΕΙ ΕΣΠΕΥΣΑΝ ΚΑΙ ΕΔΩΣΑΝ είδήσιν εις την κόμην. Αμέσως οι τοιοι αυτής έκρουσαν τον κώδωνα της εκκλησίας και συνήλθον ίνα σκεφθώσι περί του πρακτέου και οι μεν εύποροι των κατοίκων έφυγον και εκρύβη έκαστος, όπου ηδυνήθη. Περί δε την 3 ώραν τουρκιστί (2 π.μ. 80 κακούργοι εισήλθον εις την κόμην ταύτην, τολιπόν καταλαβόντων τας πέριξ της κόμης θέσεις προς εξασφάλισιν των. Συνέλαβον τους άνδρας και εξήτησαν φαγητά και ποτά και διασκέδασαν μέχρι της εσπέρας δια της εγχωρίου μουσικής λαβόντες αυτήν εξ οφικίου βλαχοποιημένων αγόντων νύμφην. Περί την δέλιν εξήτησαν τσαρούχια, άπερ και έλαβον και είτα εξήτουν να προσχθώσιν ωρισμένα πρόσωπα, ίνα αποτίσωσι ποσόν λιρών και έδειξε δευτέριον, εν ω είχαν εγγεγραμμένην την φορολογίαν έκαστου. εισπραξίς εγένετο τακτικωτάτη από οικίας εις οικίαν και αφορούσας τας εισέπραξαν περί τας 600 λίρας περί την 7 ώραν της νυκτός ήτοι την μίαν μετά το μεσονύκτιον ανενόχλητοι απήλθον. Εκεί εχρηματοποίησαν αρχηγόν αυτών τον εκ της κόμης ταύτης καταγομένον Γεώργιον Μανέκαν ή Ιατρού και παρηγγείλαν ατερχόμενοι μη τίσιν και ενοχλήσῃ τις την σύζυγόν του, διότι θα πυροπολήσῃσιν και κόμην και θα σφάξωσι τους κατοίκους. Ενώ ταύτα εκτελούντο εν Αρτοίστι εδοτοποίηθη ο εν Καλακίω σταθμός των Ζαπτιέδων, ο ημίσειαν ώραν απέχων της Αρτοίστης ως και ο Ιμπραήμ βέης ο επικεφαλής πολλών στρατιωτών καταδιώκων την ληστείαν, όστις ευρίσκετο εις το επίσημον στρατιωτικόν ατέδον της Αρτοίστης χωρίον Αληζότ Τσεφλίκι. Ούτοι πάντες αντί να σπεύσωσιν εις βοήθειαν είπον εις τους ειδοποιησάντας αυτούς ότι είναι οι θέτοντες τα νέα σύνορα ιδικοί σας και τας θέσωσι τώρα».

1881

ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΕΙΣΒΟΛΗΣ ΛΗΣΤΩΝ

«Παλιγγενεσία» 9 Μαΐου 1881 - Εν Ιωαννίνους την 1 Μαΐου. «Οι λησται μετά την λεηλασίαν της Βησσαρίας... έλαβον την προς την Αρτοίσταν άγουσιν. Πλησίον δε ταύτης διηρέθησαν εις δύο και οι μ..... οι δε άλλοι διηυθύνθησαν προς το Βιτσικόν και εκείθεν δια του Βίκου, Μεγάλου Λάκκου και των ορέων Βραδέτου κατήλθον εις Τσεπέλοβον και Σκαμνέλιον. Ούτοι ηθέλησαν να εισέλθωσιν εις Αρτοίσταν, αλλ' ένεκα αντιστάσεων κατοίκων και φυλάκων και των πυροβολισμών αγωγισμάτων μεταβαινόντων εις Αρτίσταν, όπως μεταφέρωσιν εις την ξένην οικογενείας, δεν ετόλμησαν να εισβάλωσιν ελλήγησαν μόνον μίαν γυναίκα κατά τον μηρόν έξωθεν της κόμης και έλαβον την ως είρηται διευθύνσιν».

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

Ζαγορίσιοι ποιητές

ΑΝΘΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ

(Αφιέρωμα στη μνήμη του)

ΕΕΙΣΩΣΙΣ

Η φυγή

δεν είν' παρά στιγμές

εναλλασσόμενες:

Το βραδυνό

φίδι του φεγγαριού

χωμένο στην καρδιά μας,

τα πρωινά χαρούμενα αντικρύσματα,

ο ψίθυρος των φωτεινών κυμάτων,

στο ηλιοβασίλεμα.

Η φυγή δεν είναι κάτι που σου αρχει

(ο ταχυδρόμος με παρέκαμψε

χαμογελώντας στην αγωνιώδη

επίκλησή μου).

Κι αύριο θα προσπαθώ να συνταιριάξω

το νόημα των μελισσών

πάνω απ' τα κυπαρίσσια,

τα δεντρολίβανα που ανθούν

στον τάφο της μητέρας μου,

το βουητό της θάλασσας

πάνω απ' τον παγωμένο της βυθό.

Θα βλέπω

το φως ν' απομακρύνεται

στα βάθη μιας σπηλιάς

από ομίχλη.

Η φυγή δεν είναι παρά στιγμές.

Το πως θα δεις πίσω απ' τα μάτια

τα χαλύβδινα, το πως

θ' αποκριθείς στο σιδερένιο γέλιο,

στον μαύρον αρουραίο

που σε κοιτάει κατάματα.

Το πως...

ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ

Τ' αφρόντιστα χωράφια

δεν έχουν

χρώμα πνιγμένης νοσταλγίας.

Κι ούτε η βροχή ξεχνιέται πια

να στάζει στα παράθυρα.

Είμαστε απλώς

πάνω στο δρόμο της σειράς:

Η βροχή είναι βροχή

και το στάρι θα φυτρώσει

μετά τους πρώτους μήνες

της αιθρίας.

ΜΟΙΡΑ

Με μια σταγόνα πύρινη φωτός

με δυο σπαθίσματα ανυπομονησίας

μπορεί πολλά νάχαν αποφευχθεί

μπορεί πολλά νάχαν περάσει απαρατήρητα.

Όμως ποτέ δεν είχαν πάψει να φυτρώνουν

ανεμώνες στο πεδίο των ασκήσεων.

(Βήματα αμέριμνα δεν αντηχούν στο δάσος

ματιά πικρή στην κάθε μια χρυσόμυγα

που παίζει).

Είσαι μπροστά στη θάλασσα ζητώντας

στους σιωπηλούς αιώνες των κυμάτων

για κάθε πέτρινη καρδιά που φθίνει

να βρεις μια λύπη.

Μα μένει η απλή αλληλογλία

χωρίς σκοπό

χωρίς αρχή

χωρίς συνέπεια.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Πέρα απ' την άκρη της δημοσιάς

με περιμένουν δυο ξένοι,

(η ψύχρα που κλείνουν τα χέρια τους

μ' άγγιξε). Μα έχω

τον λίγο αυτό δρόμο

να τον γεμίσω με φύλλα

απ' τις παλιές μαργαρίτες,

δυο στεγνωμένα μου δάκρυα κι ίσως

μια ξεχασμένη φωνούλα που πέρασε

μέσ' απ' τα βράδια της Άνοιξης.

Πέρα απ' την άκρη της δημοσιάς

με περιμένουν δυο ξένοι

.....

(Παιδάκι, παιδάκι ξανθό

φέρε τους το χαμόγελο

του ερχομού μας).

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Πίσω απ' τα φώτα που δακρύζουν θάλασσα

μένει ο βυθός ν' ακινητεί στα φύκια.

Τα μάτια σου

πήραν φωνή καλοκαιριού

που σβύνει

(Ανάμεσά μας καγκελόφρακτα παράθυρα).

ΒΡΑΔΥΝΟ

Σε μας το χρέος

να κλαίμε τους νεκρούς.

Η καρδιά μας κάτω από γρανίτη,

κάτω από χιλιάδες

τόνους θλίψης.

Η ζωή της φευγάτες εικόνες

οι χαρές τους αέρας που πέρασε.

Θυμάσαι κι απλά

σαν επισκέπτης που φεύγει

σ' αφήνουν και σβύνουν τα μάτια τους.

Κι είναι μονάχα

της ψυχής σου το βράδυασμα

που τους θυμίζει.

ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ

Πέρασαν τα πουλιά...

Στην ώρα που τα βουνά σβύνουν πίσω-

πατώντας

στο σκοτάδι

...τα δυο πουλιά πέρασαν.

Στην ώρα που τα νερά χλωμαίνουν ηρε-

μώντας

κι είχε το βράδυ τυλίχτει αμυδρά

με καλωσύνη

...ήρθανε τα πουλιά.

Ήρθαν... (Αμίλητα

μείναν για λίγο και με κοίταζαν).

Κι είχαν το χρώμα σκοτεινό

σαν απείλη

και τα φτερά

σα δρέπανα.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ

Εκλογικός κατάλογος της Επαρχίας Ιωαννίνων ΧΩΡΙΟΝ ΤΣΕΡΒΑΡΙΟΝ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Αύξ. αριθ.	Επώνυμο	Όνομα	Όνομα πατρός	Μόνιμος κατοικία	Επάγγελμα
70.	Εμμανουήλ	Σπυρίδων	Φίλιππος	Τσερβάριον	αρτοποιός
71.	Εξάρχου	Βασίλειος	Κωνσταντίνος	Σερβία	υπάλληλος
72.	Εξάρχου	Σπυρίδων	Πολύχρονος	»	έμπορος
73.	Εξάρχου	Παναγιώτης	Αλέξιος	»	ιατρός
74.	Εξάρχου	Κωνσταντίνος	Λάζαρος	»	υπάλληλος
75.	Εξάρχου	»	Εμμανουήλ	»	εργάτης
76.	Εξάρχου	Αλέξιος	Κωνσταντίνος	»	ξενοδόχος
77.	Εξάρχου	Προκόπιος	Εμμανουήλ	»	αρτοποιός
78.	Εξάρχου	Γεώργιος	Απόστολος	Τσερβάριον	υπάλληλος
79.	Ζαφράκας	Χαρίλαος	»	Κόνιτσα	στρατιώτης
80.	Ζήκας	Σπυρίδων	Θεοφάνης	Τσερβάριον	υπάλληλος
81.	Ζήκας	Λεωνίδας	»	»	»
82.	Ζήκας	Νικόλαος	Ματθαίος	Σέρρας	εργάτης
83.	Ζίδρος	Ελευθέριος	Δημήτριος	Λάρισσα	υπάλληλος
84.	Ζιμβρός	προκόπιος	Μιχαήλ	Θεσσαλονίκη	μεσίτης
85.	Ζίνδρος	Παναγιώτης	Αθανάσιος	Ρουμανία	»
86.	Ζίνδρος	Στέφανος	Ζηγούρος	Τσερβάριον	διδάσκαλος
87.	Ζυγούρος	Προκόπιος	Κωνσταντίνος	»	αγοροφύλαξ
88.	Ζινδριλής	Χριστόδουλος	Γεώργιος	Σερβία	υπάλληλος
89.	Ζινδριλής	Βασίλειος	Ματθαίος	Τσερβάριον	»
90.	Ζινδριλής	Γεώργιος	»	Σερβία	»
91.	Ζώης	Μιχαήλ	Ζηγούρος	»	ξενοδόχος
92.	Ζώης	Ιωάννης	Κωνσταντίνος	Τσερβάριον	μάγειρος
93.	Ιωαννίδης	Δημήτριος	Βασίλειος	Αθήναι	αρτοποιός
94.	Ιωαννίδης	Απόστολος	Παναγιώτης	Τσερβάριον	υπάλληλος
95.	Ιωαννίδης	Θωμάς	Ιωάννης	Ιωάννινα	διδάσκαλος
96.	Ιωαννίδης	Παναγιώτης	Δημήτριος	Τσερβάριον	μάγειρος
97.	Καλέντζας	Πολυχρόνης	Ιωάννης	»	»
98.	Καλογιαννίδης	Παύλος	Μιχαήλ	Θεσσαλονίκη	καφεπώλης
99.	Καραγεώργης	Εμμανουήλ	Κωνσταντίνος	Τσερβάριον	ξενοδόχος
100.	Καραγεώργης	Ιωάννης	Εμμανουήλ	Ρουμανία	»
101.	Καραγεώργης	Κωνσταντίνος	»	Τσερβάριον	καφεπώλης
102.	Καραλής	Μιχαήλ	Γεώργιος	»	διδάσκαλος
103.	Καραλής	Βασίλειος	Χαραλάμπης	Ρουμανία	παντοπώλης
104.	Καραλής	Αχιλλεύς	Παντελής	Σερβία	υπάλληλος
105.	Καραλής	Δημήτριος	Μιχαήλ	Τσερβάριον	αρτοποιός
106.	Καρπούζης	Αναστάσιος	Γεώργιος	»	ξενοδόχος
107.	Καρπούζης	Ματθαίος	Ιωάννης	»	αρτοποιός
108.	Καρπούζης	Στέφανος	Εμμανουήλ	»	διδάσκαλος
109.	Καρπούζης	Ξενοφών	Αναστάσιος	Ρουμανία	καφεπώλης
110.	Καρπούζης	Αλέξανδρος	Εμμανουήλ	Σέρρας	αρτοποιός
111.	Καρπούζης	Προκόπιος	Απόστολος	Τσερβάριον	»
112.	Καρπούζης	Φίλιππος	Απόστολος	Ιωάννινα	διδάσκαλος
113.	Καρπούζης	Αθανάσιος	Απόστολος	Τσερβάριον	έμπορος
114.	Καρπούζης	Θεμιστοκλής	Στέφανος	»	»
115.	Καρπούζης	Αλέξιος	Γεώργιος	»	διδάσκαλος
116.	Καρπούζης	Κίμων	Αναστασίου	Δολιανά	υπάλληλος
117.	Καρπούζης	Ιωάννης	Ματθαίος	Τσερβάριον	διδάσκαλος
118.	Καρπούζης	Γεώργιος	Ματθαίος	Πρέβεζα	στρατιώτης
119.	Κασκάνης	Χαρίλαος	Ξενοφών	Σέρρας	»
120.	Κασκάνης	Νικόλαος	Λάζαρος	»	»
121.	Κασκάνης	Αλκιβιάδης	Γεώργιος	»	υπάλληλος
122.	Κασκάνης	Ματθαίος	Πολυχρόνης	Τσερβάριον	ξενοδόχος
123.	Κασκάνης	Λάζαρος	Κωνσταντίνος	Σέρραι	βουκόλος
124.	Κασκάνης	Θωμάς	Αλέξιος	»	παντοπώλης
125.	Κασκάνης	Πολυχρόνης	»	Τσερβάριον	»
126.	Καψάλης	Γρηγόριος	Ιωάννης	»	ξενοδόχος
127.	Καψάλης	Αλέξανδρος	Γρηγόριος	»	»
128.	Κίκος	Στέφανος	Γρηγόριος	Δολιανά	μουσικός
129.	Κιτσάνος	Λεωνίδας	Κωνσταντίνος	Τσερβάριον	στρατιώτης
130.	Κιτσάνος	Χαρίλαος	Λάζαρος	Τσερβάριον	διδάσκαλος
131.	Κιτσάς	Θεμιστοκλής	Δημήτριος	Σερβία	»
132.	Κόκορος	Γεώργιος	Ματθαίος	Τσερβάριον	ξενοδόχος
133.	Κόκορος	Κωνσταντίνος	Ματθαίος	»	μαραγκός
134.	Κόκορος	Αριστείδης	Κωνσταντίνος	Ιωάννινα	έμπορος
135.	Κοτρώσιος	Χρήστος	Κωνσταντίνος	Σερβία	παντοπώλης
136.	Κουτσοχρήστου	Χρήστος	Κωνσταντίνος	Ιωάννινα	υπάλληλος
137.	Κράλης	Δημήτριος	Θωμάς	Τσερβάριον	γεωργός
138.	Κράλιος	Αλέξανδρος	Αριστείδης	Αθήναι	υπάλληλος
			Γεώργιος	Σερβία	»
					καφεπώλης

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ

Εξχωριστή επιτυχία σημείωσε ο φετινός χορός των Ζαγορισιών στα Γιάννινα και όσοι έλαβαν μέρος, έζησαν μια βραδιά αξέχαστη και γεμάτη κέφι στην κατάμεστη αίθουσα του κέντρου «Λιμνοπούλα» μέσα σ' ένα ωραιότατο περι-

να γίνονται συχνότερα, γιατί συντελούν σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη στενότερων δεσμών μεταξύ των συμπατριωτών μας, που ζώντας μέσα στην πολυάνθρωπη πόλη, όπως έγιναν και τα Γιάννινα, όλο και ξεμακραίνουμε ο ένας



βάλλον, για το οποίο πολύ φρόντισαν και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου με επικεφαλής τον ακούραστο πρόεδρο Κώστα Βαρζώκα.

Αξίζει ιδιαίτερα να σημειώσουμε μια λεπτομέρεια χαρακτηριστική της άρτιας οργάνωσης του προγράμματος: Κορίτσια του χορευτικού μας ομίλου, ντυμένα με τις ζαγορισιές στολές, υποδέχονταν τους καλεσμένους στην είσοδο του Κέντρου, προσφέροντας στις κυρίες από ένα κόκκινο γαρύφαλλο, καθ' ότι ξημέρωνε τον Άγιο Βαλεντίνου (14 Φεβρουαρίου). Ο χορός έγινε το Σάββατο το βράδυ.

Όλοι οι συμπατριώτες μας χωρίς εκείνες τις ανούσιες διακοπές πίτες και νοστιμότητας μεζεδες. Την πίτα έκοψε ο Πρόεδρος του συλλόγου Ελαφοτοπιτών Ιωαννίνων κ. Γεώργιος Ζινδριλής. Το φλουρί έπεσε στη Βασιλική, κόρη του Μιλτιάδη Δόση. Θερμά συγχαρητήρια στα Δ.Σ. των δυο αδελφών σωματείων για την ωραία τους πρωτοβουλία.

Χαρήκαμε για άλλη μια φορά τις όμορφες Ζαγορισιούλες, που αποτελούν το χορευτικό συγκρότημα του Συνδέσμου μας με τους λιχνιστούς χορούς τους, αλλά παράλληλα και πολλούς ασπρομάλληδες συμπατριώτες μας, που πραγματικά έδωσαν ρεσιτάλ χορού με παλιά παραδοσιακά τραγούδια και μας έκαναν να αναπολήσουμε ωραίες στιγμές από τα αλλοτινά γλέντια στο Ζαγόρι.

Τέτοιες εκδηλώσεις καλά είναι

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΑΣ

εξαιρετο. Το γλέντι κι ο χορός κράτησαν με αμείωτο κέφι ως τις πρωινές ώρες. Το ποικίλο πρόγραμμα του χορού κάλυψε η εξαιρετική ακούραστη ορχήστρα του κέντρου. Το Δ.Σ. του συλλόγου ευχαρίστησε όλους τους Τσερβαριώτες που τίμησαν με την παρουσία τους την αποκριάτικη αυτή εκδήλωση και τους εύχεται καλή Σαρακοστή.

Ο ΑΠΟΚΡΙΑΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΒΙΤΣΙΝΩΝ

(Μια αξιόπαινη πρωτοβουλία)
Οι Βιτσινοί πιστοί στις παραδόσεις του τόπου μας, αφιερώνοντας τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες, έτρεξαν όλοι στο κάλεσμα του Εκπολιτιστικού τους Συλλόγου και πραγματοποίησαν το βράδυ του Σαββάτου της Τυρινής στο χωριό τους, τον αποκριάτικο χορό στο νεόδημο κέντρο του Αλέκου Αλεξίου.

Εκεί μέσα σε μια πολύ εγκάρδια και χαρούμενη ατμόσφαιρα γλέντησαν ως τα ξημερώματα με τη συνοδεία του μουσικού συγκροτήματος του Λευτέρη Σαρρέα. Άναψαν και φωτιά σαν τον παλιό καλό καιρό και χάρηκαν όσο λίγοι τη φετινή αποκριά.

Η πρωτοβουλία αυτή των Βιτρινών είναι αξιόπαινη, γιατί μ' αυτόν τον τρόπο δίνουν ζωή στο χωριό τους—σε μια περίοδο μάλιστα που τόσο την έχουν ανάγκη τα χωριά μας—διατηρούν τα παλιά αποκριάτικα έθιμα και παράλληλα δίνεται η ευκαιρία σε πολλούς, που για διάφορους λόγους ζουν μακριά από το χωριό τους, να βρεθούν έστω για λίγο κοντά του και ανάμεσα σε αγαπημένα πρόσωπα να χαρούν και να γλεντήσουν τις ωραίες αυτές στιγμές.

Ας τους μιμηθούν κι άλλοι συμπατριώτες μας. Σε πολλά από τα χωριά μας υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες για την πραγματοποίηση τέτοιων εκδηλώσεων. Απόφαση χρειάζεται και προπαντός ευφορία ψυχική. «Χαρείτε ναοί, χαρείτε νείες, χαρείτε πάλληκάρια, χαρείτε τούτη τη ζωή, γιατί ο καιρός διαβαίνει».

Και δεν ξεχούμε τι μας επιφυλάσσει η «επιούσα».

Καλή Σαρακοστή.

ΑΠΟΚΡΙΕΣ ΣΤΟ ΜΕΣΟΒΟΥΝΙ

Προσπαθούμε χρόνο με τον χρόνο να γίνουν οι Αποκριές όλο και καλύτερες. Να θυμηθούν οι παλιοί τα δικά τους γλέντια, μασχαρήματα, και την μεγάλη φωτιά. Τον «ουρανό» της Τυρινής. Έτσι και μεις προσπαθήσαμε ν' αναβιώσουμε τις παλιές καλές μέρες. Αν και οι καιρικές συνθήκες μας δυ-

σκόλεψαν δεν κιοτέψαμε. Μας στεναχώρησε το γεγονός που δεν μπόρεσαν να 'ρθουν οι συγγενείς και οι φίλοι μας από την Αθήνα όπως προγραμματίζαμε λόγω χιονιών. Έτσι και μεις ξεκινήσαμε Κυριακή της Τυρινής με τη λειτουργία στην Εκκλησιά μας. Τελειώνοντας η Λειτουργία είχαμε ενημερώσει όλους τους νέους. Ότι χτυπώντας το σήμαντρο του σχολείου θα μαζεψόμασταν όλοι στο μεσοχώρι για να πάμε για το μαζέμα των ξύλων για κέδρα, κλαρούδες, τσάννα κ.ά. Μετά αρκετή ώρα στοίβαξαν, τα παιδιά τα ξύλα ομοιόμορφα, και βάλαν ένα τενεκοῦδι με στάχτυ και πετρέλαιο, όπου το ακούμπησαν σ' ένα τσιγκάκι, το άναψαν, ώσπου ν' αναφτεί ο «ουρανό» στις 6 το απόγευμα. Χωριανοί και περαστικοί χάξεναν με τις προσπάθειες όλων. Γράσαμε ένα μεγάλο πανό. «Καλώς ήρθατε στον Ουρανό μας», στολίστηκε η πλατεία του χωριού με διάφορα αποκριάτικα στολίδια. Το απόγευμα ντυθήκαμε μασκαράδες ώσπου άναψαν και τον «ουρανό». Γυρίσαμε όλα τα σπίτια του χωριού, σύμφωνα με το έθιμο. Κάναμε αστεία και έπειτα στην πλατεία του χωριού, έγινε το τελλό ξεφάντωμα. Χορέψαμε, γλεντήσαμε, δεν άφησα κανένα γέροντα και γερόντισσα που να μην χορεύει. Περαστικοί και ξένοι τους έκανε εντύπωση η χαρά και το κέφι που υπήρχε και που δεν το αντάμωσαν πουθενά αυτό το ξεφάντωμα.

Ως τις 3 τα ξημερώματα. Εν τώ μεταξύ ο Πολιτιστικός Σύλλογος Μεσοβουνίου κάθε χρόνο βράζει την παραδοσιακή φασολάδα. Εντύπωση σ' όλους έκανε το καζάνι που έβραζε δίπλα από τον «Ουρανό». Έτσι Καθαρά Δευτέρα. Η φασολάδα, τα τουρσιά, τα σαρακοστιανά όλα έτοιμα, η φωτιά ακόμα να καίει ως το μεσημέρι. Στρώθηκε τραπέζι για όλους τους χωριανούς. Μόλις χτύπησε το σήμαντρο ξανά, αρχίζουν να μαζεύονται. Με χαρά και γέλια στο κοινοτικό μαγαζί φάγανε και ήπιανε, χορέψαν χωριανοί και ξένοι. Ευχαριστώ πολύ όσους βοήθησαν στην προσπάθειά μου αυτή να χαρούν όλοι καλύτερα. Ευχαριστώ τους φίλους Γιαννιώτες, τους Δημοτικούς Συμβούλους, την περίπολο της περιοχής, τους ξένους και αυτού που με πήραν τηλέφωνο από Θεσ/νίκη, Αθήνα και Πάτρα να με συγχαρούν γι' αυτά που προσπαθώ να κάνω το καλύτερο.

Μετά τιμής
Η Πρόεδρος του Συλλόγου
ΚΟΝΤΟΝΑΣΙΟΥ-ΠΛΟΣΚΑ
ΚΑΛΑΙΡΡΟΗ

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΙΣΦΟΡΑ*

10.000

Βούρης Π. Ζήσης
Τσαπάρη-Καραπαναγιωτίδη Ευδ.

8.000

Ένωση Αποδήμων Ελαφοτόπου
Λαζαρίδης Κων/νος
Ξάνθος Τιμ. Αλέξιος
Σιούτη Αθανασία-Ρούλα

6.000

Γεννάδιος Θρασύβουλος

5.000

Ανθόπουλος Γεώργιος
Βαρβαράς Παναγιώτης
Δημητρίου-Καρατζά Ηρώ
Θεοδώρου Αγαλαΐα
Κράλιος Αλ. Κων/νος
Μανδαλάς Μιλτιάδης
Πολύζος Δημήτριος
Ρέμμος Κων/νος
Σκλάβη Αναστασία
Σκλάβη Ευνομία
Σκούρης Οδυσσεάς
Στάρα Δέσποινα
Στεφάνου Ισμήνη
Τζουρδας Μενέλαος
Τζουριάδη Ελένη
Τσιπαρή Ιωάννης

20 \$

Μάτσου Ισμήνη

4.000

Μυστηροπούλου-Παγούνη Μάγδα
Νανόγλου Ανδρέας
Τσάντη Ιουλία

3.000

Βακάρος Δ. Κων/νος
Βαρόνας Μιλτιάδης
Βασδέκης Ν. Σπυρίδων
Βαστέλη Θέλμα
Βέλλης Θωμάς
Βούδας Πέτρος
Γκαράνης Γεώργιος
Ζήγος Θεόδωρος
Ζώης Ιωάννης
Λαμπρίδης Σ. Δημήτριος
Λίλη Δωροθέα
Μαργιόλης Ν. Δημήτριος
Παντελή Θ. Αλεξάνδρα
Παπανικολάου Ιωάννης
Πουρνάρα-Λάτσα Βαββάρα
Ρίζος Ιωάν. Παντελής
Σακελλαρίδη-Καρτσίκη Ναυσικά
Στάρα Πυρ. Μαγδαληνή
Στοικίδης Χριστόδουλος
Τσολάκης Εύδοξος
Τσοτρόπουλος Γεώργιος
Fourcas Charles
Χριστοδούλου Μιχαήλ

2.500

Γκόγκος Δημοσθένης
Θάνου Πηνελόπη
Μασούρας Ιωάννης
Νάσιος Κων/νος
Πανάγου Μερόπη
Παπαδιαμάντης Κων/νος

* Ελλείψει χώρου, ο κατάλογος εισφορών και συνδρομών θα συνεχιστεί στο επόμενο τεύχος.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ

Για την εκπλήρωση των σκοπών του περιοδικού «Το ΖΑΓΟΡΙ μας»:

— Οι κ.κ. Παναγιώτης και Ιουλία Βοκοτοπούλου, στη μνήμη του Γεωργίου Στύλου και Πόπης Μαρνέλη δρχ. 12.000.

— Ο κ. και η κ. Κων/νου Τσοφοπούλου, στη μνήμη της αξέχαστης αδελφής τους Πόπης Βερτόδουλου δρχ. 10.000.

— Η κ. Ιουλία Τσάντη, στη μνήμη του Σπύρου Ζαμπαλά, αντί στεφάνου, δρχ. 5.000.

— Οι κ.κ. Φιλομήλα και Χρήστος Μπάσιος, στη μνήμη του Γεωργίου Στύλου, δρχ. 5.000.

— Η κ. Ευδοξία Τσαπάρη-Καραπαναγιωτίδη, στη μνήμη του αξέχαστου συμμαθητή της Τάσιου Φ. Τζιόβα, δρχ. 5.000.

Η Σ.Ε. ευχαριστεί θερμά

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ. Πρόσφεραν στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Τσεπελόβου στη μνήμη της Αγγελικής Γιαννακού τα παρακάτω ποσά:

1) Αμαλία Κοντοδήμου Δρχ. 5.000, 2) Χαράλαμπος Ευθυμίου Δρχ. 5.000, 3) Χριστόδουλος Πετρινός Δρχ. 5.000, 4) Αλίκη Κραδασάκη Δρχ. 5.000. Το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο ευχαριστεί θερμά.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ - Προσφορά

Το Δ.Σ. της Ένωσης Αποδήμων Ελαφοτόπου αντί στεφάνου στη μνήμη του αποβιώσαντος Τάκη Τότσκα καταθέτει το ποσό των 30.000 δρχ. υπέρ των φιλανθρωπικών σκοπών της.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

1. κ. **Βαντζιά - Ανθοπούλου, Καθάλα:** Ευχαριστούμε θερμά για την γενναιόδωρη προσφορά σας προς το περιοδικό μας.

2. κ. **Γεώργιο Σφήκα, Αθήνα:** Πήραμε τους περίφημους πίνακές σας που αφορούν το Ζαγόρι και σας ευχαριστούμε θερμά.

3. κ. **Μενέλαο Καρπούζη, Ενταύθα:** Το πνεύμα της επιστολής σας, από 23-2-93, μας αδικεί. Στο φύλλο του Δεκεμβρίου 1992 δημοσιεύθηκε εργασία σχετική με τα έθιμα Χριστουγέννων - Πρωτοχρονιάς - Θεοφαιών, που αποτελούν ενότητα. Στο δικό σας κείμενο γράφετε για τις γυναίκες και τα παιδιά που δεν περνούσαν από το μεσοχώρι λόγω σεβασμού. Γράφετε για διακοναρείους. Τέλος γράφετε για χορό στ' αλώνια, τις μέρες του Πάσχα. Αυτά όπως καταλαβαίνετε τα παραλείψαμε και δημοσιεύσαμε τα σχετικά με την Αποκριά και την Τυρινή. Λυπούμαστε για την παρεξήγηση.

4. κ. **Κων/νο Κράλιον, Αθήνα:** Ευχαριστούμε για τα καλά σας λόγια. Ευχαρίστως θα φιλοξενήσουμε όσα εποικοδομητικά για το Ζαγόρι θα μας γράφετε.

Η Συντακτική Επιτροπή

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ ΜΑΣ

Ελαβα τα δύο φύλλα της εφημερίδας «ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ» και σας ευχαριστώ πολύ. Είναι η πρώτη φορά που τη διαβάζω και συγχαίρω όλους εσάς, που εργάζεστε για την έκδοσή της. Η εφημερίδα, αποτελεί για μας τους Ζαγορίσιους της διασποράς, συνδετικό κρίκο με το Ζαγόρι μας.

Διότι, αφ' ενός αναβιώνει μνήμες από το παρελθόν και αφ' ετέρου ενημερώνόμαστε για τα τωρινά συμβάντα στην Πατρίδα.

Σας αποστέλλω έμβασμα μέσω Εμπορικής Τραπεζής 10.000 + 5.000 για την εκπλήρωση των σκοπών της εφημερίδας.

ΕΥΔΟΞΙΑ ΤΣΑΠΑΡΗ-ΚΑΡΑΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ

— Η Σ. Επιτροπή, ευχαριστεί θερμά και για την ενίσχυση και για τα καλά σας λόγια.



Προσφορές

για το Ηρώο της

Ζαγορίσιας γυναίκας

- Η κ. Αικατερίνη Βουλόμενου, στη μνήμη του αγαπημένου της συζύγου Αθανασίου Βουλόμενου, δρχ. 50.000.
- Οι κ.κ. Φούλης και Θεανώ Παντελή, στη μνήμη της Ιππολύτης Σάροου, δρχ. 10.000.
- Ο κ. Φίλιππος Βαταβάλης, στη μνήμη του Κώστα Προμηχόνη και Ιππολύτης Σάροου, δρχ. 5.000.
- Η κ. Αθηνά Ντιναλέξη, στη μνήμη του αγαπημένου συζύγου της Κων/νου και στη μνήμη του Μενελάου Γκαράτζιου, δρχ. 3.000.
- Ο κ. Δημήτριος Ν. Μαργιόλης, στη μνήμη του λατρευτού του παιδιού, Ν. Μαργιόλη γεωπόνου, δρχ. 5.000.
- Η κ. Ελευθερία Ζησιμάτου-Κώστα, στη μνήμη της αγαπημένης της μητέρας Αγγελικής Κώστα, δρχ. 5.000.
- Η κ. Όλγα Γιαννακίου και οι αδελφές της Αγγελικουλά και Ιππολύτη, στη μνήμη της Αγγελικουλάς Ευρ. Γιαννακού, δρχ. 10.000.

Η Σ. Ε. ευχαριστεί

7.000

Τζελετοπούλου Γκόλφω

5.000

Φωτίνης Νικόλαος

4.000

Πατάζογλου Εμμανουήλ

Τσίμας Κων/νος

3.500

Τσουμάνη Ειρήνη

2.000

Αναγνωστοπούλου Δέσποινα

Αράπογλου Μιχαήλ

Βακάμης Πέτρος

Βακάρος Γ. Ιωάννης

Βαταβάλη Ηλέκτρα

Βαταβάλης Θεμιστοκλής

Βέλλος Απόστολος

Βέλλου Θάλεια

Βερτόδουλου Πηνελόπη

Βλαδίκας Κλεόβουλος

Βούρδας Παναγιώτης

Γαμβρίσιος Χρήστος

Γκουρτίδης Σωκράτης

Δαλαβούκη Πόπη

Δαλαβούκη Φιλομήλα

Δρούγιας Χρόνης

Ζαΐμη Ευριδίκη

Θεμελή Δ. Ευλαμπία

Θεοδώρου Ιωάννης

Καλλιγέρου Ελένη

Καμτσίκια Ευρύκλεια

Καπετάνιος Δημήτριος

Καραμπά Ιοκάστη

Καφέτσιος Αθανάσιος

Καψάλης Γρηγόρης

Κόκαλης Παπα-Στάθης

Κοτρώσιος Δημήτριος

Κούπαρης Κίμων

Κώτσης Ιωάννης

Λιάπη Βαββάρα

Λιόγκα-Σακκά Βούλα

Ματθοπούλου-Αργυρίου Αση.

Ματσίκας Πέτρος

Μέρμηγκα Αικατερίνη

Μπαλατσός Ιωάννης

Μπισμπέλη Ξανθίππη

Ντιναλέξη Αθηνά

Ξυνός Ναπολέων

Πανταζή-Βολιώτη Ευτυχία

Παπαγεωργίου Ηλίας

Παπαδημητρίου Βασιλική

Παπαζήσης Ηλίας

Παπαθανασίου Ελευθέριος

Παπακώστα-Συνιώτη Χρυσή

Παπακώστας Χριστόφορος

Παπαρούσης Διονύσιος

Πετρέλη Π. Μαρία

Πέτσιος Αντώνιος

Προπρύγγελος Δημήτριος

Ράπτης Αν. Ανδρέας

Σακελλαρίου Δημήτριος

Σακελλαρίου Χαρίκλεια

Σίμου Ευλαβία

Σουσιόπουλος Αθανάσιος

Σταυρίδης Νικόλαος

Τζίμας Ιωάννης

Τζιουμάς Θεόδωρος

Τζόκα Μαρίνα

Τσιρώνης Λύσανδρος

Τσούτση Ευφροσύνη

Φωτέσιος Κων/νος

Φωτιάδης Α. Μιχαήλ

Χαντζάρας Α. Ανδρέας

Χαντζάρας Ελευθέριος

Χαντζάρας Α. Μανώλης

Χριστοδούλου Κων/νος

1.000

Αντωνοπούλου Ελένη